

అభిశం

20-49

అ శో కం

- ముద్దుకృష్ణ -

జీ జావి ల జీ

• బె జ వా డ •

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము

తే ల ప్రో లు (కృష్ణ)

3

మొదటికూర్పు
దీపావళి - 1934

మిథిల

1

2

పంచవటి

1

2

లంక

1

2

6

మిథిల

1

[ఉదయం. పెద్ద ఉద్యానవనం. అజ్ఞకుపెరిగినట్లు వింతవింత వృక్షాలూ లతలూ తీర్చినసోయగాన్ని తెలుపుతూఉన్నవి. రెండు చక్కని కాశీరవృక్షాలమధ్య చలువరాతితీన్నెమిద నీత కూర్చుని వున్నది. ఒకచెలి చెంత నిలిచి మాట్లాడుతూవున్నది. ఇంకొకచెలి తొందరగా ప్రవేశించి]

చెలి

అమ్మా, లంకేశ్వరులు రా న పేక్షిస్తున్నారు.

నీత

నరే రమ్మను.

[చెలి నిష్క్రమణ]

[రావణుడు ప్రవేశం. ఇరవైఅయిదువత్సరాలయావనంలో వలె
ఉన్నాడు. ఆకారం, వదనం ఏదో గాంభీర్యాన్ని నూచిస్తూఉన్నవి.
స్తీత లేచి ఆహ్వానిస్తుంది]

స్తీత

ఆ ఆసనం.

రావణుడు

మంచిది.

[చలికత్తె కాశ్మీరవృక్షంనీడకు దూరంగా వెళ్లుతుంది]

స్తీత

లంకనుంచి ఇంతదూరం ప్రయాణం మహాప్రయాస.

రావణుడు

కాదు. కార్యార్థిక ప్రయాస లేదు.

స్తీత

[చిరుసవ్వతూ]

సాహసులు, అందుచేత పాటింపులేదు.

రావణుడు

అదికాదు. ఉత్సాహమూ, ఆత్మతా వేగాన్ని అధిగ
మించి దూరాన్ని తొందరగా దగ్గరకు లాగినవి.

అశోకం

స్తీత

ఎందుకూ అంత తొందర?

రావణుడు

జనకాజ్ఞ శిరసావహించడానికి; నా అదృష్టమును
పరీక్షించుకోడానికి.

[స్తీత కాశ్చిరవృత్తులైపు చూస్తుంది]

అ

రావణుడు

మర్యాద ననుసరించి నీ అనుజ్ఞ పొందడానికే కాదు,
మున్నందు నాహృదయం విప్పి చెప్పడాని కని ముఖ్యంగా
వచ్చాను.

స్తీత

ఏమిటి?

రావణుడు

స్తీతా, దాపరికంలేకుండా చెప్పుతాను. తుమించు.
ప్రేమదహించుతూవున్న నాహృదయానికి శాంతి
ఏదేపవల్ల అని ప్రపంచమంతా శోధించాను. ఈ దుర
దృష్టజీవికి ఎక్కడా లభించలేదు. నిరుతిసంవత్సరం

అశోకం

విమానంలో కాశ్మీరానికి వెళ్తు మిథిలమీదుగా ప్రయ-
ణం చేశాను, జనకులు పట్టణానికి నూతనాలంక-
వో చేయించినారు అని విని. అద్భుతవశాత్తు నీవు
సాధోపరినుంచి పట్టణాన్ని చూస్తున్నావు; నేను పట్ట-
ణంకోభ చూడవలెనని దూరసూచితో చూస్తున్నాను
విమానంనుంచి. నాభాగ్యంవల్ల నీవు కనిపించావు. నిన్ను
కళ్లారా అచ్చపడేటట్టు చూసుకున్నాను. ఇంతలో
నీవూ పైకి చూశావు. నాకూ స్పృతి వచ్చింది. అది
రాణివాసంకదా అని వెంటనే మరలినాను.

స్తీత

[ఆశ్చర్యంతో]

ఏమిటీ, నిరుడు ఆయుధపూజనాడు ఆ వింతరంగుల
విమానంలో వెళ్లినది...

రావణుడు

ఔను, నేనే!

స్తీత

ఎవరో విదేశీయులు పండుగలుచూడడానికి వచ్చా-
చేటిని పంపించాను యంత్రశాలనుంచి ఆహ్వానించ-

అలోకం

రావణుడు

అయ్యో, తెలిసికోలేకపోయినాను. అంతఃపురం అటు
మాడరా దని గాటిపోయాను.

ఇంతకూ ఆ నిమిషం నేను ఏదో అయిపోయినాను,
నాకు స్పృహలేదు. ఆ పోవడం పోవడం కాంచనగంగా
శిఖరం మీదుగా త్రివిష్టపం చేరుకున్నాను. ఆ పగలూ;
ఆ రాత్రి అంతా అక్కడనే గడిపాను. నేను ఇంతకాలం
అన్వేషిస్తున్నా ఆనందాన్ని దర్శించా నని హృదయం
వెర్రిగా చేసివేసింది. నాటినుంచీ నేటివరకూ ఒకే
నిరీక్షణతోడన్నాను, ఈ శుభదినం, ఈ స్వయంవరం...

స్తోత్ర

[నిట్టూరుస్తూ సఖితో]
మధువు తీసుకురా.

రావణుడు

[ర్పాటుతో చెమర్చుతూవున్న ముఖం తుడుచుకుంటూ]
తా, నామనస్సు విప్పి చెప్పడానికని వచ్చాను..
పాటుగా ఏమీ తోచడంలేదు. నన్ను క్షమించి
కోవాలి

స్తీత

రావణా, నాకు జనకులయందు సంపూర్ణవిశ్వాసం.
వారిమాటకు నూటిగా నడుస్తాను. రేపేగదాస్వయంవరం.

[నిట్టూరుస్తుంది]

రావణుడు

[గడ్గడికతో]

స్తీతా, నన్ను గ్రహించావా?

స్తీత

అర్థం చేసుకున్నాను.

రావణుడు

ధన్యుణ్ణి! ఆ అనుగ్రహం చాలు!

స్తీత

రావణా, రేపటిదినం....

[చెలికత్తె మధువు రావణునికి స్తీతకూ ఇచ్చి దూరంగా నిలుస్తుంది]

రావణుడు

[పక్కను పెట్టి]

స్తీతా, విస్తారం మాట్లాడుతూవున్నా నేమో, కాని
ఒక్కటే నన్ను బాధిస్తూవున్నది : నేను మహేశ్వర

అశోకం

ఆరాధకుడను. శివకార్తుకాన్ని వంచడ మంటే మనస్సు
మహాకలవరపడుతూవున్నది.

[నీత తల ఊపుకుంది]

రావణుడు

స్వయంవరానికి వచ్చినవారిని అందరినీ ఎరుగుదుము.
అందరిలోనూ ఇందులకు సమర్థులు ఇద్దరే: అయోధ్యా
రాజకుమారుడు రాముడూ, నేనూ. రాముడు సమ
ర్థుడు. అతనికి నాకూ ఒక్కటే భేదం యిందులో: అత
నికి శివకార్తుకం అని సంకోచం లేదు. నాకా గురుని
ధనుస్సు ఒకకోర్కె ఫలించడానికి ముట్టడమూ అని
గుండెలలో ఒకనీరసం దిగలాగుతూ ఉన్నది. అందుచేత
ఇక ఆలోచన భయంకరంగా వున్నది. నీతా! ఎంతో
సమాధానపరచుకుంటున్నాను. ఇంతకాలం జీవిత
మంతా దేనికోసం పరితపించిందో దాన్ని పొందేట
ప్పుడే ఇంత విషమసమస్య ప్రాప్తిస్తుంది అనుకోలేదు.

ఒక్కటేసందేహం కలవరపెడుతూ ఉన్నది. నేను
రామునివలె ఒకభార్యను స్వీకరించడానికీ, నాప్రతా
పాన్ని చూపడానికీ రాలేదు. ఏతీవ్రవాంఛతో జీవితం

వేర్రి పరుగుగా తిరుగుతూ బాధపడినానో ఆకోర్కె ఫలించే
 టప్పుడే నా కీవిషమస్థితి ప్రాప్తించినది. నేను సాధించ
 లేనిది లే దనే గర్విని. గురుకార్తుకనమన్య కాకపోతే
 నీకోసం నేను సాధించలేనిది లేదు. అయినా నీకోసం
 అపరాధమనిపించినాసరే ఇందుకూ పూనుకుంటున్నాను.
 నేను లోపల వడుతూవున్న ఈ తీవ్రాందోళన ఈ జీవి
 తంలో ఇంతవరకూ ఎరగను.

[ఆగి]

సహృదయురాలవు, సత్యాన్ని గ్రహించగలవు
 గనుక బహిరంగంగా చెప్పుతాను: శివకార్తుకాన్ని
 ఏక్కుపెట్టడములో మహాగురువుమీది భక్తివల్ల హృద
 యం కంపించి నే నోడిపోవచ్చును. అప్పుడు జయించే
 వాడు రాముడే! నీవు,.... నీవు...

[గడ్డడికతో]

నీవు రామునిభార్యవవుతావు.... కాని రాముడు
 భర్త కాడు. అతని ఆశయం ప్రజలకు ఆదర్శనీయమైన
 ప్రభువుగా కావలెనని. అతని ఆదర్శం అతనికి నీకూ
 నుఖాన్ని కూర్చదు. జీవితసమస్తం నీపాదాలదగ్గరపెట్టి

ని న్నారాధించగలప్రియుడు కావలెనని నీహృదయం
ఏన్నాడైనాసరే కోరితే ఆనాడుకూడా ఈ రావణుడు
నీకు లభ్యుడని యెంచుకో. ఉన్నత్తుడనై చెప్పినది
కాదు, సీతా !

సీత

[చాలాసేపు ఆగి]

నా స్వబుద్ధి ఇందులో వీలులేదు రావణా, సర్వం
విధికి, జనకులకూ వాదులుకున్నాను. రేపు అందరి
సమస్యలూ పరిష్కారం.....

రావణుడు

సీతా, బ్రతుకంతా తపస్సుగా శివుణ్ణి పూజించాను.
ఇప్పుడు ఇన్నాళ్లబ్రతుకు వేదనలంతా నిన్ను కోరుకుం
టున్నాను. గురువు రేపు పరీక్షిస్తాడో లేక...

చేటి

అమ్మా, మహారాజులు...

రావణుడు

రేపు స్వయంవరానికి...

స్తీత

రావలసింది.

రావణుడు

కృతజ్ఞుని! స్తీతా, సెలవు.

స్తీత

సెలవు.

[రావణుడు స్తీతకళ్ళకేసి చూస్తూ, చూపు తిప్పలేక కొంచెం అగి,
యత్నంతో శరీరాన్ని కదుపుకుని వెళ్ళిపోతాడు]

[తెర అగుతూ]

2

[సాయంత్రం. నగరు లోపలిభాగం. ఉద్యానవనంవైపు చూస్తూ వున్న గది. హంసశ్రేణులలో సువాసనధూపం వింతగా గాలితో పెనవేసుకుంటూ శ్రీశరీరంకన్నా అందంగా వొంపులు తిరుగుతూ అకౌశముఖంగా వ్యూహరంగా ప్రయాణిస్తూవుంది. మందమారుతం నాజూకుసౌరభాలను నెమ్మదిగా తెస్తూవుంది. నీత తోటలోని పూలతీగలమీదుగా ప్రపంచాన్ని అర్థశత్రులతో కలలు కలలుగా కంటూవున్నది. చేటి నెమ్మదిగా ప్రవేశించి తెచ్చిన పువ్వులు బల్ల మీదసెజ్జలో సర్దుతూ]

చేటి

అమ్మా, అయోధ్యారాజకుమారులు రామచంద్రులు ఎరుకపరచమన్నారు.

నీత

రమ్మను.

[సర్దుకుని కూర్చుంటుంది]

[రాముడు ప్రవేశం. వయస్సు ఇరవై సంవత్సరాలవలె కనిపిస్తాడు,
ఎప్పుడూ లోపలకు ఆలోచించుకునే కన్నులు. సీత లేచి ఆహ్వానిస్తుంది]

రాముడు

మిథిల, అయోధ్యకన్నా ఇంత అందమైన ప్రదేశమని
అనుకోలేదు.

సీత

అయోధ్యలోవున్నంత గొప్పసాధాలూ, వింతలూ
ఇక్కడ లేవని అంటారే!

రాముడు

మీ ఉద్యానవనాలకు తూగేవి మా రాజ్యంలోలేవు.

సీత

ఆ తరువులు రెండూ కాశ్మీరునుంచి జనకులు ప్రత్యేకం
తెప్పించారు.

రాముడు

చాలా అందంగా ఉన్నవి!

సీత

ముఖం కొంతబడలికను సూచిస్తున్నది.

అనాకం

విశ్వామిత్రుల అశ్రమంలోనూ, దారిలోనూ కొంత
శ్రమ కలిగి నట్టు కూడా విన్నాను.

రాముడు

అందువల్ల కాదు. నదీవనాదుల సౌందర్యం చూడ
వలెననే అభిలాషతో గురుదేవులూ, తమ్ముడూ, నేనూ
కాలినడకను వచ్చాము.

స్తీత

కాలినడకనా !

రాముడు

ఇంతకూ ఇప్పుడు చూడడానికి వచ్చిన కారణమేమి
టంటే: నేను మనస్సు విప్పి చెప్పవలసిన విశేషాలు
వున్నవి. సావకాశంగా వినవలసింది.

స్తీత

మంచిది.

రాముడు

నేను జీవితాన్ని ఒక ఆశయానికి గురిగా చేసికోదలచు
కున్నాను. ఆశయాలు ప్రధానంగా ఎంచుకున్న

ప్రాణికి జీవితం కంటకప్రదం. నా ఆశయం: ఆదర్శ ప్రాయమైన జీవితాన్ని గడుపుతూ, 'రాజు' అన్నవాడు ప్రజలయెడ ఎటువంటి ఆదరానురాగములు చూపి, తనకు అందువల్ల ఎన్నినష్టాలు కలిగినా భరించి, ఎన్నికష్టాలు తటస్థించినా వోర్చి, ప్రజలసౌఖ్యాలకు తన సౌఖ్యాలను త్యజించి, 'జనవాక్యం కర్తవ్యం'గా వీవిధిని ఉండవలెనో, ఆవిధంగా బ్రతుకంతా గడవవలెనని!

స్తోత్ర

ఒకవేళ ప్రజలు కోరరానికోర్కెలు కోరితే ?

రాముడు

ప్రజలు అంతటి దుర్మార్గులు, మూర్ఖులు కారు అని నా అభిప్రాయము. అటువంటి కోర్కెలు కోరరు.

స్తోత్ర

ఔను, ప్రజలు చాలామంది అమాయకులే, కాని కొందరు తుంటరులు లేరా? ఆ తుంటరులు ప్రజల ఆ అమాయకమునే కొంతవరకూ ఆకర్షించగలుగుతారు గదా, ఒక్కొక్కప్పుడు !

అశోకం

రాముడు

అవును. అది సంభవమే; సంభవమేకాదు తథ్యము. అటువంటి సందర్భాలలో నేను, సత్యాన్ని కాలం తెలియ బరచడానికి విడిచి, ఆ ప్రజావాక్యాన్ని కూడా పాటించుతాను. కాలం సత్యాన్ని ప్రకటిస్తుంది, ధర్మాన్ని గెలిపిస్తుంది; తాత్కాలికంగా కష్టం నేను భరించుతాను.

సీత

ఎందుకూ, అటువంటి ప్రజాభిప్రాయాన్ని అణిచి నిర్మూలించేసి పాలించరాదా? ఊరికే ఆశయంవూదయాన్ని గ్రహించడానికి అడుగుతున్నాను.

రాముడు

ఆ అడగడం చాలా సంతోషం. ఎందుకంటే నన్ను అర్థంచేసుకొని, నా ఆశయాలను అంగీకరించి, అనుజ్ఞ ఇయ్యకపోతే రేపటి స్వయంవరంలో నాకు నిమిత్తం లేదు.

సీతా ! ఎందుకంటే నాభార్య అన్నింటిలో నా సహధర్మిణిగా ఉండవలె. ఆమె అందరిభార్యలవంటి భార్య కానేరదు. ఎరుగుదును, నేను ఎంచుకున్న జీవితం

ఎన్నో కష్టాలకు నన్ను గురి చేస్తుంది; ఏ నీరససమయం
లోనో నేనే లొంగి దారితప్పేటంతటి బాధలుకూడా
రాగలవని నాబుద్ధికి ఇప్పుడే తోస్తున్నది. నా సహ
ధర్మచారిణిగా నిలిచే ఆమెకు ఎంత వేదన కలుగుతుందో
నేను గ్రహించగలను.

స్త్రీహృదయం నేను ఎరుగుదును: కష్టాలకు వోర్పు
కునే మహత్తరమైన సహజశక్తి ఉన్నది దానిలో. తనకు
కలిగిన కష్టాలను ఓర్చడమే కాకుండా, ఇతరులకష్టాలను
చూసి స్వవిషయంకన్నా బాధపడే ఒక గొప్ప విశేషత
వున్నది స్త్రీ అనే ఆ అద్భుతసృష్టిలో!

సీత

[ఎంతో గౌరవంతో చూస్తూ]

ఈ వాక్యాలు నాకు సిగ్గు కలిగిస్తూవున్నవి.

రాముడు

స్వభావంలోవున్న మార్దవంచేత ! నీవు జనకులకు
అల్లారు ముద్దుబిడ్డవు, ఆయన నిన్ను తమ కన్నలవెలు
గుగా పెంచుతున్నారు.

అశోకం

సీత

అయ్యో, వృథాగా అడ్డువచ్చాను. నాసంగతికేమి ?
ఆ ఆశయంసంగతి పూర్తిగా వినవలెనని ఆత్మతగా
ఉన్నది.

రాముడు

పూర్తిగా గ్రహించేవరకూ తర్కించుకోవలసినదే ఈ
విషయం.

సీత

ఔను, సంపూర్ణంగా అర్థంచేసుకోవలెనని నాకూ
వున్నది.

రాముడు

ప్రజాపాలనను అంగీకరించినరాజు ఎల్లకాలములా
వీవిధంగా ఉండవలెనో అటువంటి ఆదర్శాన్ని నా జీవి
తంలో చూపవలెనని నా ఆశ. నన్ను చెట్టబట్టిన సహ
ధర్మచారిణికూడా నా ఆశయాన్ని గ్రహించి అందులకు
తగిన తేజస్సునూ బలమునూ కూర్చే దేవి కాక
పోతే వీలులేదు. నాపూనిక ఎటువంటిదంటే, అవసరమై
నప్పుడు, నా ఆదర్శంనిమిత్తం, ప్రజలనిమిత్తం నా సర్వ

సౌఖ్యాలను విడనాడడమే కాకుండా, రాజ్యాన్ని...

[తలవంచి]

ఎంత భరించరానిదయినా కళత్రాన్ని సహితము విన
జ్ఞించుతాను...

[నీతకన్నలలోనికి చూస్తూ]

అందుచేత రేపు స్వయంవరానికి నేను ప్రవేశించే
లోపున బాగా ఆలోచించుకొని, నన్ను పూర్తిగా గ్రహిం
చుకుని, నా ఆశయాన్ని అంగీకరించి, నావల్లను జీవి
తంలో కలగబోయే బాధలు ఓర్చుకోగలందులకు మన
స్ఫూర్తిగా అంగీకారమైతే నాకు అనుజ్ఞ పంపవలసింది.
ఆ అనుజ్ఞ రానిదే, నేను స్వయంవరానికి రాలేను.

[ఇద్దరూ చాలాసేపు నిశ్శబ్దం]

నీత

[సన్ననిగొంతుతో]

రామా, శివునిధనస్సు సామాన్యులు ఎక్కు పెట్టలేరనీ,
అంతటి మహాపురుషుడే నా అదృష్టంవల్ల నాకు తోడునీడ
కాగలడనీ, స్వయంవరం ప్రకటించేముందు జనకులు చెప్పి
నారు. నాకు జనకులమీద ప్రేమా, గౌరవమే కాకుండా,

అశోకం

వారి సత్సంకల్పమునందూ, కవిత్వతయందూ ఎంతో
విశ్వాసం. అందుచేత సమస్తమూ జనకులకూ, విధికి
విడిచిపెట్టాను. ఇక కష్టాలకు నేను వెరవను. తుమకు
మా తల్లితరవాత. ఆమెపుత్రికను అనిపించుకోగలిగి
నంత పరీక్ష నా జన్మలో కలిగితే సంతోషమే. ఈ ఆశ
యాలు గొప్పవి. ఇవి నన్ను భయపెట్టడం లేదు సరే
గదా, ఆకర్షిస్తూ ఉన్నవికూడా.

రేపటిసంగతి: నా భవిష్యత్తును విధికి విల్లునకూ
ముడిపిట్టి సమస్తమూ పవిత్రులు జనకులకు విడిచిపెట్టాను.
ఇక నా స్వబుద్ధిలేదు. రావణుడుకూడా ప్రశ్నిస్తే ఇంతే
చెప్పాను ...

రాముడు

రావణుణ్ణి కలుసుకున్నాను. ప్రణయస్వరూపిణి
అయిన దేవీకై తాను లోకమంతా భ్రమించి ఆ కవిత్వ
మూర్తిని నీలో దర్శించాననీ, అందుచేతనే శివకార్ముక
మైనా యత్నిస్తున్నాననీ అన్నాడు. అతను పూర్తిగా
ప్రియుడు. జీవితం ప్రేమగా సుఖంగా అనుభవించడం
వినా ఇతరం ఎవరూ...

సీత

ఔను, ఏమీ దాపరికంలేకుండా విస్పష్టంగా చెబుతే
విన్నాను.

రాముడు

కాని, సీతా, నా ఆశయం అందుకు పూర్తిగా భిన్నం

సీత

ఔను

రాముడు

మరి, రేపు స్వయంవరానికి...

సీత

రావలసినది. నేను సర్వం అర్థంచేసుకున్నాను. ఆ
ఆశయాలు అంగీకారమే.

రాముడు

కృతజ్ఞుణి! అంతకన్నా వేరు ఏమీ వొద్దు. నన్ను
గ్రహించి, నా ఆశయాలు అంగీకరిస్తే చాలు. చాలా శ్రమ
కలిగించాను.

అశోకం

సీత

అహ, శ్రమ యేమిటి?

రాముడు

ఇక నేను సెలవుతీసుకుంటాను.

చేటి

[ప్రశంబి] అమ్మా

సీత

[శబి] సెలవు.

రాముడు

సెలవు.

[నిష్క్రమణ]

[తెర, అలసంగా]

శ్రీ పేమన గ్రంథాలయము
తే ల ప్రో లు (కృష్ణ)

పంచవటి

1

[గోదావరీతీరం. చిక్కగా అల్లుకున్న తమాలవృక్షాలక్రింద నీటుగా కనబడుతూవున్న పర్ణకాల. కుటీరంచుట్టూ మల్లె, జాజి, రేరాణి, మందార విరియబూస్తూ మువాసనలు విదజల్లుతూ ఉన్నవి.

ఒక జింకపిల్ చెట్టుమీద వాలిన కాకిని చూసి గంతులువేస్తున్నది. రాముడూ, నీతా సోపానంవలె యిమిడిన కిలమీద పారిజాతంనీడను కూర్చున్నారు. నీత ఆలోచనలో మునిగివున్నది. రామునికళ్లు కదిలి పోతూ ఉన్నవి.

నీతభుజంమీద చెయ్యివేసి దగ్గరగా తీసుకుంటాడు. ఆమె దీర్ఘంగా నిశ్వాసిస్తుంది.]

రాముడు

[మృఖంగా]

నీతా, ఈ రాముడు ని న్నెన్నికష్టాలు పెడుతున్నాడు...

అశోకం

సీత

[తొందరగా]

అట్లా అనవొద్దు. నా రామచంద్రుడు పక్కను వుండగా
నాకు కష్టాలా! ఎప్పుడూ అట్లా అనుకోవద్దు.

రాముడు

కాదు, సీతా, నీవు సుకుమారివి...

సీత

[అడ్డువచ్చి]

నీవుమాత్రం సుకుమార రాజకుమారుడవు కావా?
నేనేనా అంత కష్టాలకు ఓర్వలేనిదానను?

రాముడు

అయినప్పటికీ చిన్నతనంనుంచీ విలువిద్య, గుర్రపు
స్వారి, మల్లయుద్ధం నేర్వడంలో ఈ శరీరం చాలా శ్రమ
లకు అలవాటుపడినది. నీవు...

సీత

ఏమీ, నేనుమాత్రం విలువిద్యా, గుర్రపుస్వారి
ఎరగనా? నేనూ శ్రమలకోర్చి విద్యలు నేర్చుకున్నాను.

నీ వెంట సుకుమారుడవో నేనూ . అంతే సుకుమారిని.
 నీకే భరించడం కష్టం. నీకు ప్రజలు, రాజ్యం, తల్లులూ
 అనే ఆలోచనలు ఉండడమువల్ల ఇతర బాధలుకూడా
 వున్నవి. నాకు ఒక్క రాముడే, ఇం శేమీ అవసరం
 లేదు. నా రామచంద్రుడు నాపక్కనే వున్నాడు, నాకు
 ఏ విచారమూ లేదు.

రాముడు

[ప్రేమతో సీతను కాగిరించుకుని]

సీతా, ధైర్యసాహసాలలో, ఓరిమిలో, బలంలో
 తక్కువని కాదు. స్త్రీవని కాదు. కాని, అంతఃపురా
 లలో జీవితం ఒకే ఆనందంగా, నిశ్వాసమంటే యెరగ
 కుండా ఉండే నీవు, అడవులపాలు కావడము నావల్లను
 కదా అని...

సీత

రామా, సహధర్మచారిణినిగదా అని, ఇట్లా రాక
 పోతే ప్రజలు ఏమనిపోతారో అని

[రాముడికి కళ్లు తొలకాడుతవి]

వెంట రాలేదు. నీ బాధ్యత లేదు. నీవు రమ్మంటే
 బానిసగా రాలేదు. రామునితో జీవితంవినా సీతలేదు.

అశోకం

అడవులలోనూ . ఆనందం వున్నది. నా రామచంద్రు
డున్నాడు, నాకు ఏమీ అక్కరలేదని వచ్చాను.

రాముడు

సీతా కృతజ్ఞుణి, ధన్యుణి! ఆనాడు నా అరణ్యవాస
మయ్యేవరకూ మిథిలలో వుండమని అన్నాను, నావల్ల
నీకు కష్టాలు ఎందుకు అనే భావంతోనే. అప్పుడే లోపలి
నుంచి హృదయం సీత దండను లేవడే జీవితం భరించ
గలవా ? అని పొడిచింది.

సీత

[రాముణ్ణి కాగిలించుకుని ఒక్కతృటి తల ఆతనిభుజంమీద వార్చి,
నిట్టూర్చి]

రామా, నాకు యేమీ వొద్దు, రాణివాసం, రాజ్యం,
ప్రజలు ఏమీ వొద్దు. ఇక్కడ ఈ పర్ణశాలలో ఇట్లా
కలకాలం సుఖంగా ఉండిపోదాం! ఈ శేషగుంపులూ,
ఈ గోదావరి సన్ననిసంగీతమూ, ఈ వువ్వలూ ఈ
లతలూ ఈ తమాలములూ నా రాముడూ నాకు చాలు !

రాముడు

సీతా, నీ ప్రేమ నా జీవితంగట్లు పొర్లిపోతూవున్నది. నీవు లేకపోతే బ్రతుకు దుర్లభం. కాని సీతా, నాకు ఈ సౌఖ్యాలతో తృప్తి లేదు. ఇంతకన్నా యెక్కువ ఏదో వున్న దనిపిస్తుంది: ఎప్పుడూ సౌఖ్యాలు అనుభవిస్తూ, జీవితం అవిచ్ఛిన్నమైన ఆనందంగా, జీర లేని సంగీతంగా, అమృతప్రాయంగా గడపవలెనంటే రావణుడే తగిన వాడు

[సీత గుచ్చుకుపోయేచూపు చూస్తుంది రాముణ్ణి]

కాని సీతా! నేను సాధారణభర్తగా, నీవు సాధారణ భార్యగా, ప్రాకండికసౌఖ్యాలను సంపూర్ణంగా సుఖైక రతిలో ఆనందించి తరలిపోవలెనని లేదు. యుగ యుగాలు, కాలాంతం, ప్రపంచానికి వెలుగుదారి చూపుతూ, నిర్మలతేజస్సుతో ఆకాశగర్భాంతర్భాగం నుంచి దివ్యతేజస్సు వెదజల్లే తారగా నిన్ను నిల్ప వలె నని, నీ షక్తినే నేను ఆ విధినే నిలవజలెనని ఉంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు నీ షక్తిప్రేమప్రవాహంలో, ఆ అమృతవాహినిలో మునిగి కొట్టుకుపోతూ

న్నప్పుడు, నీ వలపుమెరుపు నా కన్నులు మిరుమిట్లు
కొలిపినప్పుడు, ఈ ధన్యజీవితం సుఖస్వప్నంగా తరిలి
పోవడానికి ఈ అపూర్వప్రేమ చాలు, నాకు సీతచాలు,
అన్యచింత లేకుండా మైమగచి నీక్రీ గంటినీడలో చల్ల
గా హాయిగా పరిపూర్ణానందంతో ప్రేమోన్నతుడనై
నిలిచిపోతే చాలదా, అనుకుంటాను.

ఆ నిమిషం, స్థూలదృష్టికి కనబడని ఒక తర్జని,
'రామా, ఒక గుండెనిద్దా, ఒక ముందువెలుగు, ఒక
నాల్గవపురుషార్థము కల్పించడానికి సృష్టికొరిన మహా
దేవత సీత! నీ ఆనందము పొరలుకప్పుతూవున్నది, నీ
ఆశయం మరుగుపడుతుంది జాగ్రత్త' అని నాకు దారి
చూపుతుంది. నీవు నాదృష్టిలో మహాదేవిగా ఉన్నత
స్థానంలో గోచరించుతావు. నీవు కేవలం సౌఖ్యాలనే
ఆసించుతే భౌతికజీవితానందం అనుభవించడంలో
అద్వితీయుడు, తన సమస్తమూ నీకు ధారపోసి ఎడతెగని
ఆనందంలో ఓలలాడించే శక్తిగలవాడూ అయిన
రావణుడే నీకు...

[సీత రామునినోరు చూస్తుంది. ఆలింగనంలో వున్నారు; ఇంతలో
'సీతారామా' అనే గంభీరస్వరం వివబదుతుంది. ఇద్దరూ ఉలికిపడ
తారు]

రాముడు

ఈ గంభీరస్వరం ఎవరిది ?

సీత

రావణునిగొంతులా వున్నది.

రాముడు

ఔను కదూ, నీకు ఎంతజ్ఞాపకం!

[రావణుడు ప్రవేశిస్తాడు. వెంట లక్ష్మణుడు చేతిలో విల్లుతో
ఒక్కాడుగువేసి అగిపోతాడు. రావణుణ్ణి సీత ముందు చూస్తుంది. రావ
ణుడు చేతులెత్తేటప్పటికి సీతా రాముడూ అభినందిస్తారు]

సీతారాములు

రావణా, సుస్వాగతం!

రావణుడు

ధన్యోస్తి! రామా, లక్ష్మణుడు ఏం తీవ్రంగా వున్నాడు

రాముడు

ఏమి ?

అలోకం

రావణుడు

నన్ను పోరాదని వారించి, తొందరగా విల్లు తీశాడు. అతనికి సీతా దేవిమీది గౌరవాన్ని పాటించి విరోధం పూన నన్నాను.

[అత్తణుడు ఇంకా తీవ్రంగా చూస్తున్నాడు రావణుణ్ణి]

రాముడు

[చిరునవ్వుతూ]

తమ్ముడూ, రావణుడు అతిథి, గౌరవార్హుడు.

[రావణునితో] తొందర.

[అత్తణుడు కుటీరం వెనుక ఉన్న చీకటి చెట్లక్రిందికి వెళ్ళిపోతాడు]

సీరాక చాలా వింతగా ఉన్నది. ఇప్పుడే సీసంగతి చెప్పుకుంటున్నాము ప్రసంగవశాత్తు.

రావణుడు

సుహృద్బాంధవులు మిమ్మల్ని ఎరగనా!

సీత

[చిరునవ్వుతో]

రావణా, ఇక్కడ ఆసనాలు శిలలు, ఆతిథ్యం చల్లని గోదావరీమారుతాలూ, వనలతల సౌరభాలూ. ఇంత

కన్నా నీవు కోరడానికి వీలులేదు. అందుచేత ఆ శిలా
వేదిమూడ కూర్చో.

రావణుడు

[సంతోషంగా]

మీరు ఎక్కడఉంటే అక్కడనే ఆనందం ఉంటుంది.
మీ అపూర్వహృదయాలు ఇచ్చే ఆతిథ్యంకన్నా
చల్లనిఆతిథ్యం లేదు.

నీత

నీది పొరబాటు. మాకు ఇక్కడ శబరి యిచ్చిన
ఆతిథ్యం చూస్తే ఇట్లా అనవు.

రావణుడు

ఔను, విన్నాను ఆ మహాభక్తురాలి కథంతా. నీతా
రాములకు జీవితసర్వస్వంలోని అమూల్యాన్నీ అర్పించి
ఆహ్వానించనివారు త్రిలోకాలలోనూ ఉండరు.

రాముడు

రావణా, శబరిచరిత్ర ఆచంద్రతారం నిలుస్తుంది
నుమా! ఏమి వాళ్లు తెలియని భక్తి, నన్నుచూసి
నేనే సిగ్గుపడేటంతగా...

అశోకం

రావణుడు

నేను ఆ శబరిని కాకపోయినానే అని ఇప్పుడు సిగ్గు
పడుతున్నాను.

స్తీత

ఏమి చమత్కారం !

రావణుడు

ఇది చమత్కారాని కన్నమాట కాదు, నా గుండె
లలోనుంచి వచ్చినది.

రాముడు

[చిరునవ్వుతూ]

లంకేశ్వరులకు ఇటువంటి స్థితు లెందుకు ?

రావణుడు

నేను వచ్చినకార్యానికి బెదురు కల్పించారు.

స్తీత

ఏమిటి ఆకార్యము? మాచేతనైనంత సహాయం
చేస్తాము. చెప్పక సందేహ మెందుకు ?

రాముడు

సావధానంగా ఉన్నాము. ఏమి టాకార్యము ? మా
వల్ల కాగల దయితే...

రావణుడు

మీవల్ల కాదగినదే.

స్త్రీ

అయితే ఈ ఆందోళనా, ఆలస్యం ఎందుకు ?

రావణుడు

మీరు అంగీకరించరేమో అని సంకోచం.

స్త్రీ

అబ్బ, ఈ ఘోషంతా యెందుకు అసలు చెప్పక !

రావణుడు

మీరు ఆ యోధ్య విడిచిననాటినుంచీ నేను ఆందోళనలోనే ఉన్నాను. కైకకు లోబడిన మీ తండ్రి దశరథుని కోరిక ప్రకారం మీరు పద్మాలుగునంబత్సరాలు అరణ్యవాసం బయలుదేరినట్లు విన్నాను. మీరు చిత్రకూటంలో ఉండగానే దర్శించవలె ననుకున్నాను, కాని మీరు అంగీకరించరని, అయినా యత్నించవద్దా అని, ఇంతకాలం ఆలోచనలో వ్యర్థపరిచాను. నిన్న శబరికథ వినగానే మహాసిగ్గుపడ్డాను, నేను మొదటివాడను కాక పోయినాను కదా అని.

అశోకం

సీత

అబ్బా, ఎంతకూ అసలు చెప్పవే!

రావణుడు

మీరు ఈ అడవులలో బాధలు పడడం నాకు
కష్టంగా వున్నది.

సీత

నీకు తెలియదు ఇవి కష్టా లనుకుంటున్నావు. మాతో
ఉంటే నీకూ ఇందులో సౌఖ్యం తెలుస్తుంది.

రావణుడు

ధన్యణ్ణి, అంతకన్నానా!

రాముడు

రావణా, నీ ఆలోచన విశదంకాలేదు.

రావణుడు

నాది చిన్నకోర్కె ఉన్నది.

సీత

చెప్పవేం?

రావణుడు

నన్ను అపార్థం చేసికోవద్దు. నాకు సీతయెడలా,

నీయెడలాగల ఆదరాభిమానాలూ, ప్రేమామీకు తెలుసును. మీరు ఈ అడవులలో బాధలు పడడము నాకు కష్టంగా వున్నది ఈ పంచవటికి లంక అయోధ్య కన్న దగ్గర. మీరు లంకాపురికి వచ్చి, అక్కడ మిగతాకాలం గడపండి.

రాముడు

రావణా, నీ ఆదరానికి కృతజ్ఞులము, కాని వీలుకాదు.

రావణుడు

విను. నేను లంకా, రాజ్యాన్నీ, సమస్తమూ మీ అధీనం చేస్తాను. నాకు తెలుసును, నే నక్కడడంలే కొంత అపకీర్తి కలుగుతుం దని. అందుకని నేను ఇంకా ఆగ్నేయంగా పోయి అక్కడ నూతనరాజ్యస్థాపన చేసుకుంటాను. నీత ఈ అడవులలో, ఈచిక్కులు, చాలా బాధగా వున్నది రామా!

నీత

నీ మనస్సు, ఆ పవిత్రత గ్రహించక అనుకోకు, కాని ఈజీవితంలోనూ అనిర్వచనీయమైన ఆనందం ఒకటి ఉన్నది.

అశోకం

రాముడు

సీత చెప్పినదీ నిజమే. అదిగాక నీవు ఇంత ప్రేమతో ఆహ్వానించినా అంగీకరించడానికి వీలులేదు. తుమించు, పితృవాక్యపరిపాలనకు అంగీకరించిననాడు సీతను మిథిలకు పంపి ఒంటరిగా బయలుదేరవలె ననుకున్నాను, కాని ఆమె అంగీకరించలేదు. అప్పుడే దీనిలో ఏదో విధిప్రదృబలం ఉన్నది అనుకున్నాను.

రావణుడు

రామా, నేను మునిగి తేలలేనిలోతు ఏదో నీలోనుంచి నన్ను ఆకర్షిస్తూఉన్నది.

సీత

రాముడు నీకు విశదమవుతున్నాడు.

రావణుడు

నేను లంకలో వున్నప్పటికీ, ఎంతఅనుభవానికీ అవకాశాలున్నప్పటికీ మీమీదనే శృష్టి నిలిచి బాధగా ఉంటూవున్నది.

సీత

[బాధతో]

మే మేమి చేయగలము.

రాముడు

రావణా, నీతటర్పు నీ వెరగవు. నాకే అవసరమైన దైత్యాన్ని కూరుస్తుంది. మాస్థితికి నీవు అంత ఆలోచించ నవసరం లేదు.

రావణుడు

అవును. ముందే అనుకున్నాను ఇదంతా. అయినా, ఎప్పుడు కోరినా లంక మీయధీనం. నేను మీయిష్టాను వర్తిని. నీతకోసం ఏది చెయ్యమన్నా సంసిద్ధుణ్ణి.

నీత

రావణా, నీవూ రాముడూ నాప్రశంసమాత్రమే ఆలోచిస్తున్నారు; కాని, నీలో ఒక గొప్పశక్తి ఓరిమిని తెలుపుతూన్నది, నేను వెనుకీనేటట్టుగా.

రాముడు

ఔను. వీరిలో ఒకగొప్పఉదారత వున్నది. నిన్న మీచెల్లెలు వచ్చి, ఇక్కడనే వుండి మా కష్టనిష్ఠురాలకు తోడ్పడతానని ఎంతో పట్టుపట్టినది. వారించడం మహాకష్టమయింది. నీత ఎంతో బ్రతిమాలితేగాని వదలలేదు.

అశోకం

రావణుడు

సరే, ఎప్పుడూ మీ అధీనుల మని ఎంచుకుంటు
చాలు.

నీత, రాముడు

ఎంతమాట !

నీత

భోజనసమయం అయింది.

రాముడు

లక్ష్మణా, రావణునకు నీ లిప్పించు !

నీత

లక్ష్మణు డెందుకు, నేను ఇస్తున్నాను.

[ముగ్గురూ పర్ణకాల ప్రవేశిస్తారు]

[తెర కాంతంగా]

2

[పంచవటిదగ్గరనే గోదావరితీరం, అరణ్యం. రావణుడు చెల్లెలిని కలుసుకున్నాడు. ఆమె ఎవరినైనా సరే అక్కరించగలిగినంత అందంగా ఉన్నది.]

రావణుడు

ఈస్థాంతాలకు ఎందుకు వచ్చావు శూ ?

శూ

[నవ్వుతూ]

నీవు ఎందుకు వచ్చావు ?

రావణుడు

ఎరగనట్టు అడుగుతున్నావు, నీతను చూడడానికి.

శూ

విశేషా లేమిటి ? నేను నీకు సహాయం చెయ్యడానికి వచ్చాను.

అశోకం

రావణుడు

అలాగా, వంసహార్యం చెయ్యగలవు ?

శూ

నీకు నీత లభించేటట్టు చేస్తాను. విన నవ్వడంకాదు...

రావణుడు

ఇది హాస్యాస్పదంగానే వున్నది. నీతహృదయం పూర్తిగా గ్రహించాను. ఆమె రాముని అణువు అణువునా ప్రేమిస్తూవున్నది. నాకే ఆనందంకలిగినది వాళ్ల అద్భుతజీవితాన్ని చూస్తే.

శూ

నీవు యుద్ధంలో ఎంతదిట్టరివో స్త్రీలపట్ల అంత బేలవు. అందుచేతనే ఈనాటికికూడా నీకు సంతృప్తి నిచ్చే ప్రేమను సంపాదించలేకపోయినావు.

రావణుడు

వింతగా మాట్లాడుతున్నావు శూ !

శూ

ఇదంతా కాదు, నేను చెప్పేమార్గం అనుసరించు.

రావణుడు

నే నింక లాభం లే దనుకున్నాను సరేగదా, మరొక ఆలోచన పాపమనికూడా అనుకుంటున్నాను. ఇక సీతకోసం ఏకాంతంలో అలా కాలి కాష్ఠంగా నుసిగా అయిపోతాను.

శూ

చా, పిచ్చిమాటలు మాట్లాడకు.

రావణుడు

శూ, నీవు ఏగరవు. సీతానందర్శనం తొలిసారి కలిగిన నాటినుంచే ఈ అన్న పూర్తిగా మారిపోయి నాడు. నాకు బ్రతుకంతా, ప్రపంచమంతా, సీత, సీత, సీత...

[అకాశంచూస్తూ నిట్టూరుస్తూ]

సీత, సీత, సీత !

శూ

[తల నిమిరుతూ]

అన్నా, విను, ఇంతగా నిరాశచేసుకోవలసిన అగత్యం లేదు. నేను రాముణ్ణి ప్రేమించాను. నా జన్మలో

అశోకం

అంత అందమైనవానిని చూడలేదు. నేను అతనికోసం
ఏమయినాసరే చేస్తాను. అతనికోసం మహాబాధపడుతు
న్నాను. కాని నీసంగతే చాలా వింతగా ఉన్నది. నీత
కన్నా అందగత్తెలను నీవు ఎరుగుదువు.

రావణుడు

నీవు, ఆసంగతి మాట్లాడకు. నీవు గ్రహించలేవు
నాలో కలిగినమార్పు.

శూ

[నవ్వుతూ]

ఏంవింతగా అయిపోయావు! కాని విను, నిన్న
చాలానేపు వాళ్లదగ్గర ఉన్నాను. లక్ష్మణుడు వట్టి
శుంఠలా కనపడతాడు; వెళ్లరా దని ఆపుజేశాడు.
ఇంతలో రాముడు వచ్చి ఆహ్వానించాడు. ఎంతచల్లని
నుసిపన్నా! చాలానేపు గడిపినాము. ఆ లక్ష్మణు డేమిటి
ఉత్తకొయ్య...

రావణుడు

అతనికి కేవలం అన్నావొదినలకు పరిచర్యచెయ్య
డమూ, ఏవిధంగానూ వాళ్లకు గడ్డిపోచంశలయినా

హాని కలగకుండా చూడడమూతప్ప వేరే ఆలోచన లేదు. అందుచేత దక్షిణదేశస్థులం మనవల్ల ఏహాని కలుగునో అని అనవసరపుజాగ్రత్త పడుతున్నాడు. అతనూ చాలా మంచివాడే. కాని మిథిలలో గేను నీతమొడల నాప్రేమనుగురించి రామునితో చెప్పతూఉండగా ఇతను విన్నాడు అదంతా. ఆనాటినుంచీ నన్నూ, నా వారినీ అనుమానిస్తున్నాడు. వివాహబంధంతో ప్రేమను ముడిపెట్టిక, ప్రేమతో ఆ అయోబంధాన్ని సహితం చేదించవచ్చు నని అత డెరగడు. ఆర్యత్వంవినా అంగీకరించని అతను మన సంప్రదాయాలలోని ధర్మాలను గ్రహించలేడు. మన విధానాలు నిష్పాక్షికహృదయంతో చూడలేడు.

శూ

మరి రాముడు ?

రావణుడు

అతని విశాలదృష్టి వేరు.

శూ

ఔనుకదూ, అబ్బా ఏమిమనిషి !

రావణుడు

ఇంతకూ నీసంగతి చెప్పు !

శూ

నే నక్కడ వున్నంతనేవూ చూశాను. రాముడు
నాయందు ప్రసన్నుడే !

రావణుడు

నేను నమ్మను !

శూ

కాని నీవు అక్కడ వుంటే నమ్ముదువు.

రావణుడు

అయితే మళ్ళీ వెడదాము రా !

శూ

ఇక నేను రాను. నా నోముఫలం పొందేమార్గం నేను
వెతుకుకున్నాను. రాముడు ఒంటిగా లభించినప్పుడే
దర్శించుతాను. కాని, నిన్ను చూడగానే ఒకగొప్ప
ఆలోచన తోచింది.

రావణుడు

ఏమిటది ?

శూ

నీవు ఒకవిధంగా వెర్రివాడవు. ఇన్నాళ్లూ నీ కెదురు
లేని ప్రపంచంలో చరించావు. ఇప్పుడు వింతగా
మారి చావల్యం తెచ్చుకుంటున్నావు.

రావణుడు

నేను మారినమాట సిజమేకాని, అసలు చెప్పా,
నీ ఆలోచన లేమిటి ?

శూ

ఏమీ లేదు. స్త్రీలకూ పురుషులకూ ప్రేమజీవితంలో,
అందులో విస్తారంగా స్త్రీలకు ఈర్ష్య హెచ్చు. ఎంత
యెడబాటు సహించని ప్రియులకయినా మధ్య రవంత
యీర్ష్యను ప్రవేశ పెడితే, మరిగిన పాలను పులుపువలె
విరిచివేస్తుంది ?

రావణుడు

ఔను.

అశోకం

శూ

సరేకదా. అయితే నీవు సీతను ప్రేమించావు, నాకు
రామునిమీద మహామక్కుపగా ఉన్నది.

రావణుడు

అయితే ?

శూ

అందుచేత ఒక్కమార్గం వున్నది, మన కిద్దరికీ
అనుకూలించేది. నీవు ఎన్నివిధాలా సీతను ఉన్నతిం
చేసికోలేకపోయినావు. కాని నాకు రాముడు ప్రసన్నుడే !

రావణుడు

నమ్మలేనంత వింతగా ఉన్నది.

శూ

ప్రేమ, ఆలోచనలకు లొంగేదికాదు. ఈవిశేషా
లను అన్వయం చేసేది హృదయంకాని మేధస్సు కాదు.
రాముణ్ణి నీవు గ్రహించలేవు. నేను చెప్పినట్టు విను.

రావణుడు

[ఆలోచనగా]

సరే, చెప్పు!

శూ

నేను రాముణ్ణి దూరంగా తీసి, సీతకు ఈర్ష్య కలిగించుతాను; ఆసమయం నీకు వార్త చేస్తాను. నీవు ఏ యితర ఆలోచనా లేకుండా సీతను లంకకు తరిలించు.

రావణుడు

లాభం లేదు. నీవు చాలా పొరబాటుపడుతున్నావు.

శూ

ఇది ఒక్కటే మార్గం. ఇదివినా మరొకటి లేదు. నీవు స్త్రీస్వభావాన్ని ఎరగవు. నేను చెప్పినట్లు జరిగించు. సీత చాలా బాధలుపడుతున్నది రామునితో. అడవులూ నదులూ, కొండలూ ఎంత ఆకర్షిస్తున్నా ఆమెకు ఒక్కొక్కప్పుడు, ఈ రాముడూ ఇతని వింత ఆసలూ బాధగానే ఉంటూవున్నవి. నేను పొంచి వున్నాను, సీత అంటూన్నది: మనం ఇట్లా ప్రేమజీవితం గడుపుదాము, ఇంక ప్రజలూ బాధలూ వొద్దని. రాముడు ఒక దీర్ఘ పన్యాసం ఇచ్చాడు. తా నేమో ఈసీత అమృతప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతూవుంటే ఎక్కడనుంచో ఒక వేలు వచ్చి 'జాగ్రత్త! నీవు నీ ఆశయానికి దూర మాతావు,

అలోకం

నీ ఆశయాలను సాధించడానికి సృష్టికల్పించిన ఒక శక్తి
నీత, నీకు ప్రేమ పొరలుకప్పుతూ ఉన్నది. జాగ్రత్త!
అంటుందట ఆ వేలు.

రావణుడు

[అశ్రుతో]

సరే, నీత యే మన్నది?

శూ

నీత ఏమీ అనలేదు. అతని ఉపన్యాసం ఇంకా
పూర్తికాలేదు. ఉపన్యాసం ముగింపులో అన్నాడు:
'నీతా నీకు జీవితంలో ప్రేమ ప్రధానమైతే భౌతిక
జీవితం అనుభవించడములో అద్వితీయుడూ, తన
సమస్తం అర్పించి నిన్నే సర్వస్వంగా ఎంచుకునే రావ
ణుడే నీకు తగినవాడు....

రావణుడు

[తొందరగా]

శూ, ఇది నిజమే, నిజమేనా?

శూ

దీనిలో ఒక్కమాట నాది లేదు. అందుచేతనే ఇంత
ధైర్యంగా చెప్పుతున్నాను.

రావణుడు

కాని శూ, సీత ఏమన్నది?

శూ

ఆమె జవాబు చెప్పేటంతలో నీవు 'సీతారామా'
అని కేక వేశావు.

రావణుడు

ఇదంతా నేను వచ్చేముందేనా? అయ్యో సీత జవాబు
చెప్పుకుండా దురదృష్టంగా వచ్చాను. ఆజవాబులో
నాజీవితంభవిష్యత్తుంతా ఇమిడి వుండును. ఎంత...
[నిట్టూరుస్తాడు.]

శూ

జవాబు వచ్చినట్టే!

రావణుడు

ఏమిటి, ఏమిటి, ఏ మని!

అశోకం

శూ

‘ఈగంభీరస్వరం ఎవ్వరిది?’ అన్నాడు రాముడు.
నీత వెంటనే ‘రావణునిది’ అన్నది.

రావణుడు

[ఆనందంతో]

నిజము, శూ, నిజమేనా? నాకు వొళ్ళు తెలియ
డము లేదు. నిజమేనా శూ?

[పక్కనున్న చెట్టుమీదికి వారుగుతాడు]

శూ

విను, ఇప్పుడు సొమ్మసిల్లడము కాదు.

[భుజంమీద చేయివేసి]

నాకు ఆశ పూర్తిగా కలిగినది అప్పుడే. నీతది చాలా
గంభీరమైన హృదయం. ఆలోతులో నీవున్నావు. మగ
వాళ్ళకీ వివాహం కువిత్తమైనబంధం అనే పాడు
పాటింపు. స్త్రీ పొంగేప్రేమ ఎక్కడవుంటే అటు వాలు
తుంది. నీత, ప్రజలకోసమూ, వివాహబంధానికీ,
స్వచ్ఛమైన ప్రేమను తిరస్కరించదు, ఆ రాముడు చెంత
నుండకపోతే. ఆమెను నీవు విడదీసి లంకలో ఉంచి,

నీప్రేమ నంతా చూపి, సర్వం మరిపించగలిగితే ఆమె
నిన్ను గ్రహించుతుంది. నిశ్చయం. ఒంటిగాడన్నా
రాముణ్ణి నేను లభ్యంచేసుకుంటాను. ఇంతకన్నా
మార్గంలేదు.

రావణుడు

[దీర్ఘంగా ఆలోచించి]

నాకు మహా కలవరంగా ఉన్నది.

నీవు చెప్పినదంతా ఆకర్షిస్తూన్నది. కాని, అంత
చలనంతేని మనుష్యులే, మేరువులే, వాళ్లలో ఇంతటి
మార్పు కలుగుతుందా అని ఇంకా సంశయంగా వున్నది.

శూ

అన్నా! ఇది ఆలోచనకు తెమలదు. నేను చెప్పు
తున్నా విను. ఈ సమస్య, తెంపుతో ఉద్రేకంతో, హృద
యం కల్పించే ఆవేగంతోనే కాని, బుద్ధితో ఆలోచ
నతో కాదు. కలకాలం ఇలా సీత, సీత, సీత, అంటూ
కలవరిస్తూ, నీరసిస్తూ, రాజ్యం సమస్తం విడిచి ఇట్లా
శల్యం కాకపోతే, ఒక్కయత్నంలో ఆమెను సంపాదించు
కొనేందుకే ఎందుకు దూకవు? ఎందుకు ఈ నీరసం?

అలోకం

ఇక ఆలోచన మాను; హృదయం నూటిగా ఎటు పొడిస్తే
అటు కన్నులు మూసుకొని దూకు! సీతను నీ వశం
చేసికో! స్త్రీ, ఇంతతీవ్రమైనప్రేమతో యాతనపడుతూ,
సమస్తమూ అందుకు త్యజించినవానిని చూసి కరగక
మానదు! మోడుకాదు, హృదయంగల స్త్రీ!!

రావణుడు

[గంభీరంగా]

శూ, ఇక ఆలోచనలేదు. కన్నులు మూసుకున్నాను.
నీ ప్రోద్బలం అయస్థాంతములా ఆకర్షిస్తూవున్నది. బ్రతు
కంతా ఒక్కజూదం ఆడివేస్తాను. ఇది నిర్ణయం. ఔను,
ఆలోచనలేదు! ఆలోచన వీలులేదు...

సీతప్రేమా, సర్వనాశనమో! ఇక వేగలేదు!
జీవితం, నాహృదయం, ప్రపంచం, అంతా మారిపోతూ
వున్నది...

ఇక ఆలోచన లేదు...

ఇది, మహాప్రణయమో, మహాప్రళయమో?

నాకు రెండూ వొక్కటే శూ!

నిర్ణయం ! ఇక ఆలోచన వొద్దు ! కన్నులు ఇక తెర
వను ! నాకు సీత, ఏనాటికీ సీత, అంతే ! అందుకే సమ
స్తమూ, నిర్ణయం శూ, నిర్ణయం.

భయంకరమైన నిర్ణయం !

శూ

అన్నా, ఏమీ భయంలేదు. సర్వం శుభం.

రావణుడు

[కాగిలించుకుని]

శూ, సీరుణం తీర్చలేను ! నాకు ఎంత దారి చూపించి
నావు ! నీకు కృతజ్ఞుణ్ణి !

శూ

ఎందుకు ఈపెర్రి. నేను వార్తచెయ్యగానే రా;
మారీచునిమాత్రం వెంటనే నాకు సహాయం పంపు. ఇక
సీత నీది. అశ్రద్ధ ...

రావణుడు

శూ ! నిర్ణయం. వొళ్లంతా చెవులుగా వుంటాను
నీ వార్తకోసం. వార్త చెవినిబడిన మరునిమిషం సీత
లంకలో...

అలోకం

శూ

అదీ, నా అన్న ధీరత్వం! నేను పోతాను. రాముడు
ఒంటరిగా విహారానికి కొండలవైపు వెళ్ళేసమయం.
అన్నా, వుంటాను!

రావణుడు

శూ, జాగ్రత్త! నేను వెడతాను.
[నిశ్చలముగా]

[తెర, వడిదుడుకుగా]

లంక

1

[అశోకవనం. అంతటా ముఖ్యంగా కనిపించేవన్నీ అశోకాశే.
ఒక దానికి ఇంకొకటి కనబడకుండా వలయాలుగా దారులు పూపాద
లతో పూవుటిక్కితో ఏర్పాటు. ప్రతిమలుపువద్దా చెట్లతో లీనమై
పోతూవున్న మరకతవేదులు. వనంమధ్యమాత్రం వలయం, దాని
చుట్టూ తెలిశువ్వలపాదలు. మధ్యను ఒకటే అశోకం, అచెట్టు
చుట్టూ వరికెకడి. అక్కడికి దగ్గరే కూర్చుని ఉన్నది]

రావణుడు

[ప్రవేశించి, అందోళనతో]

స్తీతా!

స్తీత

[తలయెత్తి చూస్తుంది]

అశోకం

రావణుడు

సీతా !

సీత

రా ! ఇలా రా ! కూర్చో !

[రావణుడు కూర్చున్నాడు. ఏమీ మాట్లాడలేనిస్థితిలో ఉన్నాడు]

సీత

ఎందుకు అంత తొందరపడ్డావు ? అంత తుఫానులా
అయిపోయి ఎందుకు నన్ను తీసుకువచ్చావు ? ...
దీనిపర్యవసానం ఎంచుకున్నావా ?

రావణుడు

ఎంచుకున్నాను ... యుద్ధం... రావణసంహారణ ...
శ్రీ రామజయం...

నేను నిన్ను చూసింది మొదలు నీకోసము పరిత
పించాను. నాటినుంచీ నీవు నా నీరస మైనావు. జీవితం
లోని ఉత్సాహమూ బలమూ సడిలి, బ్రతుకంతా నీవే
వాంఛగా మారినది. నిన్ను పొందడానికని కుమలి కుమలి,
నిన్న పహరించాను. రాముడు ఇది గ్రహించడు. గ్రహిం

చినా నీకోసమూ, ప్రజలకోసమూ, దాడి వస్తాడు. నా
హృదయ దౌర్బల్యంతో నా ప్రేమతో నేను మరణిస్తాను.

నీతకోసం రాముని చేతిలో, మరణం! నాకు అంతే
చాలు అప్పుడైనా నీవు గ్రహించుతావు...

ఈ సిద్ధి దాటి, నీ కనుచూపులో లేకుండా బ్రతుకు
ఎందుకు సీతా? నీవు చూస్తూండగా, నీ కోసం, భస్మమై
పోతాను... చాలు!

నీత

ముందు ముందు నీ కెంత అపఖ్యాతి కలుగుతుందో
ఆలోచించుకున్నావా?

రావణుడు

ఆలోచించుకున్నాను. నాకు తెలుసు; చరిత్రలో
నన్ను క్రూర రాక్షసుణ్ణిగా, భయంకరంగా, నిరూపిస్తారు.
దుర్మార్గువృత్తితో, నీచమైన కోర్కెతో, వారు
పవిత్రంగా యెంచే మీ వివాహబంధాన్ని పాటించక
నిన్ను ఎత్తుకుపోయినా నంటారు;

కాని ఎరగకు, నిన్ను సందర్శించిన క్షణంనుంచీ
ప్రీతిగా నాదృష్టికి ఒక కొత్తవికసన ఇచ్చింది అని.

అశోకం

కాలాంతం ప్రజాదూషణకు నన్ను గురిగా నిలుపుతారు.
నానీతి గ్రహించరు...

అయినా సరే, ఆలాగయినా సీతారాములతో నా
పేరూ కలిసిఉంటుంది. పోనీ, దుర్భాధుడనై అయినా
మీకు నిరంతరమూ ఖ్యాతిని కూరుస్తూ మీకథలో
ఉంటాను. నీ పేరుతో నా పేరూ కలిపి కలకాలం పలు
కుతూ వుంటారు. నాకు ఆ తృప్తి అయినా చాలును !

[దుఃఖంగా]

సీతా, నా హృదయాన్ని ఈ పాటికై నా గ్రహించావా ?

సీత

ఏమీ ఎందుకు గ్రహించలేదు ? ఈ నాడేమి, నిన్ను
ఎప్పుడూ సరిగ్గానే అర్థం చేసుకుంటున్నాము కాని...

రావణుడు

సీతా, ప్రేమ ఉన్నట్టుణ్ణి చేసివేస్తూఉన్నది నన్ను.

సీత

కాని ఇంత తెంపరితనంతో వృధాగా...

రావణుడు

నీవు లేనిదే జీవించలేను అనుకున్నాను. మరణం
ఆకర్షణ ప్రారంభమయింది. అందుచేత కన్నులు
మూసుకుని అన్నిటికీ తెగింపుచేసుకున్నాను.

సీత

ఎందుకు...

రావణుడు

ఏమి చెయ్యను సీతా ? నే నెంత దహించుకుపోతు
న్నానో గ్రహించలేవా ?

సీత

[తల ఊపుతుంది]

రావణుడు

నేను, ఈ జీవితంలో ఎంత కాల్చుకుపోయాను; నా
హృదయశాంతికోసం ఎంత తల్లడిల్లి పోయాను; సీతా !
ప్రపంచమంతా అన్వేషించాను ...

ఇంత చల్లని శీకరమైనా తగలలేదు. ఎన్ని సౌంద
ర్యాలను స్వాధీనపరుచుకున్నాను. కాని ఏ సౌందర్య
మైనా ఒక్కతృటిమాత్రమే కన్నులు మిరుమిట్లుగొలిపేది.

అశోకం

మల్లీ బ్రతుకంతా అంధకారమైపోయేది. ఎందుకు నన్ను
నేను బయటపెట్టుకున్నానా, అని పరితపించేవాడిని.
ఈ తఱుకులూ ఈ తమాషాలూ కావు నా వేదనకు తృప్తి
అని తెలుసుకున్నాను.

సీత

రావణా !

రావణుడు

సీతా, నామీద జాలిగా లేదా ?

[సీత నిట్టూరుస్తుంది]

సీతా, నీకు బాధగా ఉన్నానా ? నీకు అపచారం
చేస్తున్నానా ?

సీత

[బాధగా]

కాదు, ఎందుకు ఇంత తొందరపడ్డావు ?

రావణుడు

ఇక భరించలేకపోయాను. ఈవిధంగా ఎంతకాలమో
భరించలే ననుకున్నాను. నిన్ను పొందడాని కని

నా బ్రతుకూ, నా కీర్తి, నా రాజ్యం, నా సమస్తం
జూదమాడివేయవలె ననిపించింది. సీతా! నా కేమీ
తేలియడం లేదు. నీవు నాకు అర్థంకావడంలేదు.
అంతా అయోమయంగా ఉన్నది.

సీత

ఎందుకు ఇంతజాలిగా అయిపోతున్నావు ?

రావణుడు

సీతా, నీహృదయం విప్పవూ? నన్ను గ్రహించవూ?

సీత

రాముడు ఎంత బాధపడతాడో ఆలోచించావా?

రావణుడు

[ఎంతో బాధతో]

అబ్బా, ఏమి చెయ్యను సీతా? మొన్న
పంచవటిలో మిమ్మల్ని చూశాను. నీవు నన్నంత ఆద
రించావు! అబ్బా, రాముడు ఎంత ఆదరించాడు!
మీ ఆతిథ్యం, ఆనందం, మీ అపూర్వప్రేమా, నన్ను ఎంత
ఆకర్షించినవి. ఆ సందర్భం చాలు ననుకున్నాను. నిర్మల
ప్రేమస్వరూపం గర్భించాను అనుకుని,

అశోకం

ఆ పటం గుండెల్లో దాచుకుని, అట్లాగే లంకకు బయలుదేరాను, కోర్కెలన్నీ జీవితంలో రద్దుచేసుకుని. నా బ్రతుకు ముందుకు చూసుకుంటే అంతా శూన్యంగా, నిస్తేజంగా, యెడతెగని బాటగా కనిపించింది. ప్రపంచంలోఉన్న విలువ అంతా నాగుండెలలోఉన్న పటంలోనికే చేరుకున్నది. ఇది వదేపదే చూసుకుంటూ జీవితమంతా గడుపుతే చాలుననే దృఢనిశ్చయంతో లంకముఖం పట్టాను.

నీత

అప్పుడు ?

రావణుడు

అప్పుడు, మాచెల్లి కనిపించింది. కనిపించి నాహృదయంలోని పటం లాగివేసింది; నా దారి మళ్ళించింది. నీమాటలు విన్నదట. నీ హృదయంలోతులో నేను ఉన్నానన్నది.

నేను పూర్తిగా మారిపోయాను. నాకు స్వార్థపరత్వం కలిగింది. మళ్ళీ బ్రతుకులో మంట లేచింది. ఇక ఆగలేక పోయినాను. కన్నులు మూసుకుని ఒక్క వేదనతో నిర్ణయం చేసుకున్నాను:

బ్రతుకు తే నీతోనే, లేకపోతే మరణించడం నీకోసమే.
 ఇప్పటికీ నీవు గ్రహించకపోతే, ఇక వాళ్ళు తెలియని
 దూకుడులో నా నమస్తాన్నీ ప్రణయనటరాజమూర్తి
 పాదాలక్రింద జేర్చి, సీతను జపించుకుంటూ భస్మీభూత
 మైపోతాను. అప్పుడైనా ఆదేవి ఆభస్మం ఒకచిటిక
 తీసి నొసటను పెట్టుకోదా?...

సీత

[చాలాసేపు ఆగి]

అబ్బా, ఎంత తెంపరిహృదయాలు మీవి!

రావణుడు

[సీతకన్నులలో కన్నులుపెట్టి చూస్తాడు, ఆశ్చర్యంతో]

సీత

[ఎక్కడనో ఆలోచనతో]

శాపం, మీ చెల్లి ఎంత పరాభవం ఓర్చింది!

రావణుడు

సీతా, ఈ ప్రణయజీవనానికి పరాభవంలేదు. ఇవి
 పరాభవాలు కావు. నీవు ఎరగవూ?

అలోకం

సీత

రావణా, ఇట్లా చూడు !

[రావణునికళ్లలోలోపలకు చూస్తుంది. రావణుడు ఆచూపుతో
తెరిగా ఆయిపోతాడు]

ఎందుకు నీ హృదయం నేను గ్రహించలేదు అనుకుం
టావు ?

[రావణుడు తెలియకుండానే ముందుకు జరుగుతాడు]

ప్రేమ నిజస్వరూపం గ్రహించు ! చూడు....

నీకు ప్రేమ దారిచూపింది;

ధన్యదివి !

రావణుడు

[ఆప్యాయంగా]

సీతా !

సీత

[నెత్తుదిగా]

నీవు చెప్పినది సత్యం. ప్రేమకు పరాధవాలు లేవు.

ప్రేమ కష్టదాయిని !

ప్రేమ నటరాజమూర్తి!

[నిశ్చలంగా ఆర్థానికి ఆందనిచూపు చూస్తుంది]

రావణుడు

[దీరంగా ఊపిరించి, తల వొంచుకుని, లోపలనుంచి పలుకుతూ
న్నట్లు]

సీతా, నీ వింతకన్నులకైపు తగిలిననాటినుంచీ ఈ
జీవితం ఒక వెర్రి ఆవేదనగా అయిపోయింది. బాధలో
నుఖం అనగాహన అయింది.

సుఖాన్నేగాని యెరగని రావణుడు దుఃఖాన్నే అన్వే
షించడం నేర్చుకున్నాడు; దుఃఖంలోని గాంభీర్యాన్నీ,
లోతునూ, నీ వరంగా పొందుతున్నాడు!

సీతా, ఈనాటి ఈజీవితం ధన్యం! ఇంక బ్రతకను
సీతా! ఈస్థితి దాటి బ్రతుకు వొద్దు.

సీత

[వొణుకుతూవున్న కంఠంతో, అతిజాలిగా]

రావణా!

రావణుడు

[తలయెత్తి చూస్తాడు. అతనిచూపు సీతకన్నులతో అతుక్కునిపోయి
నట్లు అయిపోతుంది]

అశోకం

[ఔర్తిగా]

సీతా, సీతా, సీతా! ఆ కన్నులు నావి కాకుంటే
జీవించలేను. సీతా! ఏమి సృష్టిరహస్యాల విప్పులు,
ఏమి వెలుగులు నీకన్నలలో, చంద్రికాశీశల నటనలా,
గుండెను ఘాడ్చివేసే ఉగ్రప్రణయజ్వాలలా? హాలహా
లమా, అమృతమా, ఆచూపులు? సీతా, నీయిష్టంవచ్చి
నట్టు నడిపించు! నీ బానిసను.....

సీత

కలతలేని కామంకన్నులు విప్పు రావణా! నన్ను
పూర్తిగా గ్రహించు!

రావణుడు

సీతా! గ్రహింపునకు అందని మార్పు ఏదో కలుగు
తూంది నాలో. అబ్బా, నీకన్నలు! ఎన్ని ప్రణయప్రపం
చాలు గులాబీచిచ్చులతో మరుగుతూఉన్నవి నీకళ్లలో!
ఎన్ని వాంఛలు దగ్ధమై మరిగిపోతూన్నవి ఆ మంటలలో!
ఏమి ప్రణయతాండవం!

సీతా! నీలో ఈ రావణుడు ఇక దగ్ధమైపోనీ!

సీతా! నీ కన్నలలోనుంచి నా కన్నలు... తప్పిం
చనూ లేను... అర్పించనూ లేను...

[కన్నులు మూసుకోబోతాడు. సీత రావణునిచేతులకు తనచెయ్యి అడ్డు
పెట్టబోతుంది. రావణునిచేతులు క్రిందకు దిగిపోతవి]

సీత

కలతపడక గ్రహించు రావణా! నిర్మలమైన మన
స్సతో నిశ్చలమైనదృష్టికి అవగాహనకానీ నత్యాన్ని!

రావణుడు

ఏమిటి సీతా?

సీత

అంగీకరించగలవా స్త్రీహృదయంలోని విశ్వప్రణ
యాన్ని? ఏ పురుషుడైనా అంగీకరించగలడా?

రావణుడు

ఏమిటి సీతా?

సీత

రావణా సృష్టిరహస్యం నీవు గ్రహించి అంగీకరిం
చు తే ఇప్పటి నీదృష్టి తాగుమారు అయిపోతుందేమో?

రావణుడు

[ఆందోళనతో]

సీతా! నాకు నూతన తేజోమార్గాన్ని విప్పుతు
న్నావా? సీతా, నన్ను సడిపిస్తావా ఆదారిని? ...

అశోకం

నీత

[ధీరంగా]

రావణా, స్వార్థ మెరగనిప్రేమ పురుషులకు ఊహా
తీత మేమో? కావలెననే కోర్కెలేనిప్రేమ మగహృ
దయం ఎరగదు.

స్త్రీసృష్టి వేరు. స్త్రీ ఇచ్చివేసేప్రేమనే ఎక్కువ ఎరు
గును. కావలెననే ప్రేమవాంఛ ఆమెకు తక్కువ. మాతృ
త్వంలో రహస్యమే ఈ వింతప్రకృతికి కారణమేమో!

ప్రేమించినప్రేమకు ఆదరణచూపని స్త్రీహృదయం
ఉండదు. అది ప్రేమించిన మగగుండెలకు ఈర్ష్యాకారణం
కూడా. పురుషుడు స్త్రీలోని ఈ విశ్వసందర్భనానికి
ఆగలేడు. ఈవైశాల్యంలో ఆ చిన్నబుచ్చుకోదగిన
జేనెడుస్వార్థం నింద్య మాతుంది.

[రావణుడు నీతను బ్రతిగా చూస్తూ నిట్టూరుస్తాడు]

రావణా! కోర్కెవీడి ఈ ప్రణయప్రపంచంలోనికి
రాగలవా?

ఈ శరీరంఅంచులుదాటిన ప్రణయంలో రాముడా,
రావణుడా, అనేప్రశ్న ఉంటుందా? రావణా, కదులు!
ఇది గ్రహించు...

రావణుడు

[గాఢంగా కన్నులు మూసుకుని]

సీతా ! మారుతూవుంది నాలోపలి
సమస్తమూ...నా మెదడు గ్రహించలేనిపరివర్తనంలో
పడిపోతూవుంది...

సీత

రావణా, ఇటు చూడు !

రావణుడు

నీ కన్నులమత్తుచూపు నాగుండెలలో సీతా,
సీతా, సీతా ! నీ యిచ్చలో, నీ నిర్మాణంలో, ఇంకొక
రావణుడు అయిపోతున్నాడు సరే సీతా, నీ
యిష్టం...

సీత

ఇటు చూడు, రావణా !

రావణుడు

[శ్లోకం]

చూడ లేను సీతా ! చూడ లేను. నీ చూపుస్పర్శల
ఆకరణకు ఈశరీరాన్ని ఆపలేను; అర్పించనూ లేను.
[సీత రావణునిజేతులు కళ్లనుంచి తీస్తుంది]

అశోకం

రావణుడు

[చలించిపోతూ కన్నులు తెరిచి, జెరిగా, బిగ్గరగా]

స్తీతా, నీ రావణుడు

[ఒక్క ఊగు ఊగి ఆమె చేతులలో శిరస్సు పడి, పెదగా పొంగుతూ క్రిందకు ఒరిగిపోతాడు. రావణుని శిరస్సు ఆమె పాదాలమీదకు జారుతుంది. స్తీత కాంతంగా రావణుని శిరస్సు తన తొడమీద పెట్టుకుంటుంది]

రావణుడు

[కొంత సేపైన తరువాత మూర్ఛలో]

స్తీతా!

[కన్నులలో నుంచి నీళ్లు కాల్యలుగా కారుతూంటవి, స్తీత కన్నులలో నుంచి రెండు ఆశ్రువులు రావణుని కన్నులలో పడతవి]

రావణుడు

[ఇంకా మూర్ఛలో]

స్తీ... తా... !

స్తీత

[విశ్వమంత నిట్టూర్చి, డగ్గుతికతో]

రావణా!

[తెర, గంభీరంగా]

2

[ఉదయం. లంకాపురం పచ్చతోరణాలతో, పూలదండలతో, పూసిన పాలగచ్చుతో, ఉత్సవంగా ఉన్నది, పురసౌధాలమీద జయపతాకలు అలసంగా కదులుతూ. జయధ్వనంగాని కోలాహలం గాని ఎక్కడాలేదు.

నిశ్శబ్దం.

ఊరిబయట - రణరంగహమిష్యం.

దావాగ్నిలా పెద్ద మంటలులేనూ ఒకగుండం కాల్చావున్నది. రాముడు మంటకు దూరంగా దీనంగా అందోళనగా ఉన్నాడు. లక్ష్మణుడు రామునికి ఎడంగా కన్నురుగా ఉన్నాడు.

హనుమంతుడు చిక్కమొహం.

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేని స్థితి.

అగ్నిహోత్రుడుమాత్రం తీవ్రంగా జిహ్వలు చాపుతూ విజృంభిస్తున్నాడు. లంకాపురవాసులు బొమ్మలవలె చాలాదూరాన నిలిచి చూస్తున్నారు, గుండెలు కొట్టుకుంటూ. అశోకవనంప్రాంతంనుంచి పీఠ వొస్తూవున్నది. ముందు విభీషణుడు తలవొంచుకుని ఎదోబరువుతో భూమిలోనికి కుంగిపోతూన్నట్టు నడుస్తున్నాడు.

అశోకం

సీతవదనంలో మూర్యచంద్రులలోలేని ఒకవింతకాంతి వికడంగా ఉన్నది. ఆమెకన్నులలో గొప్పగాంభీర్యం, నిర్లత, కాంతి; అడుగులలో ధైర్యం, స్థైర్యం, ఆత్మతో పరికించులే భూతలాన్ని పవిత్రీ భూతం చేయడానికి ఆవతరించినటున్నది.

సీత పెటచెంగు గోళ్లతో సవరిస్తూ అగ్నిహోత్రందగ్గరగా నిలిచిన రామునికి ఎడంగా ఆగి, మంటలు చూస్తూ నిలుస్తుంది.

కొంచెముసేపు భీకర నిశ్శబ్దం]

సీత .

లక్ష్మణా, నా పవిత్రతను వ్యక్తపరచడానికి అగ్నిపరీక్షను కోరుకోవడమేకాదు, అగ్నిలో ఆహుతికమ్మన్నా నేను సిద్ధమే!

రాముడు

[తలవంచి]

సీతా ! ఈ కష్టపరంపరలకు నాకు దుఃఖము లేకపోలే దని నీకు తెలుసును. రావణసంహారణకు పూనుకోవడముకూడా విధిగా ఎంచికాని, నీ రామునిహృదయం నిర్మలమనీ, అందులో నీచఅభిప్రాయాలకు తావులేదనీ నీవు ఎరుగుదువు.

ఏ మహాత్మర ఆశయాన్ని ప్రజాదృష్టిలో స్థిరంగా
నిల్పవలెనని ఆదిని సంకల్పించుకున్నామో ఆ ఆశయం
కోసమే రావణసంహరణబాధ భరించాను....

సీతా, అందుకోసమే....

[రుద్ధకంఠో]

సీతా !

[సీత ఏవిధమైనచలనంలేని చూపు ఒక్కతృటి ఓరగా రాముణ్ణి
చూస్తుంది]

రాముడు

[ధైర్యం తెచ్చుకుని]

సీతా, నీ రామునిహృదయంలో ద్వేషానికీ, సంశయా
నికీ చోటు లేదని నీకు తెలుసు...

సీత

[తల ఊపుతుంది]

రాముడు

ఏ ధర్మప్రతిష్ఠకోసము, ప్రజలకోసము, నిన్నసాయం
త్రం రావణుని చితికి నిప్పులంటించినానో ఆ కార్యం
నిమిత్తమే ఇప్పుడు....

[రుద్ధకంఠో]

అశోకం

ఇప్పుడు ఈ కాష్టాలను రగిల్చాను. సీతా, నీ రాముడు నీకన్న ముందు అగ్నిలో ప్రవేశిస్తున్నాడు.

సీతా, నీతో నీ రాముడు పరీక్షలకు పాల్గొనున్నాడు.

నీవు పడే బాధలకు ఈ హృదయం ఎంతో కుములుతూ వున్నది.

అవసానదశలో “ఇక నై నా సీతను సుఖపెట్టు రామా!” అని దీనంగా బ్రతిమాలిన రావణవాక్యం ఆరినిచిచ్చు రగిల్చి నా హృదయాన్ని దహించివేస్తూవున్నది.

సీత

రావణున్ని అర్థంచేసుకున్నావా?

రాముడు

పూర్తిగా అర్థంచేసుకున్నాను. వీరుడు, త్యాగ మూర్తి ఆతన్ని అర్థంచేసుకోగలగడం చాలాకష్టమే! అవసానదశలో మూర్ఛలో, “సీతా, సీతా, ప్రణయ తాండవం!” అంటూ నీపేరే జపించాడు.

సీత

స్మృతివచ్చి మాట్లాడినాడా?

రాముడు

కొంత తెలివివచ్చినతరువాత, 'రామా, నాపైన
ద్వేషమా, ఈర్ష్యా?' అని ప్రశ్నించాడు. ఇది జిగీష
కూడా కాదు, ఒకవిధికి కట్టుబడితప్ప, మనకు హృద
యాలలో విరోధం వద్దు, అన్నాను.

[తలయైత్తి నీతను చూస్తాడు; నీత తల ఊపుతుంది, జౌను అన్నట్లు]

రాముడు

తనకీర్తి, తనరాజ్యం, తానూ ప్రేమార్పణయై
ఆ ప్రేమఆదర్శ కోసం అట్లా నాచేతిలో నీకోసం నశించ
డమే తన ఆశయం అంటూ, అదే తన ఆశయానికి
విజయం అంటూ,

[నీత నిట్టూరుస్తుంది]

నాతోడమీదఉన్న తన తలను యత్నించి కదిపి
చేతులు రెండూ నామెడచుట్టూ కలిపి 'రామా జయం!
జయం నీకా నాకా? కాదుసుమా. ఇది ప్రేమ విజయం!
నేను ఓడిపోయి మరణించడంలేదు; జయించి ముక్తి
పొందుతున్నాను. ప్రేమ జయిస్తూవుంది! ప్రేమలో నేను

ఆశోకం

జయం పొందుతున్నాను. అశోకం, ఆనందం, సీత, సీత, సీత, అని నీ పేరే జపించుకుంటూ నిర్యాణమైనాడు.

మరణసమయంలో హృదయం విప్పి చెప్పి నాగుంజెలు కదిలిపోయేటట్టుగా...

[తల వంచి]

‘సీతను ఇకనైనా సుఖపెట్టు, ప్రజలు అపనిందలు వేస్తారు. పాటించకు’ అని దీనంగా వేడుకున్నాడు.

నేను అంతర్గతంగా దుఃఖంగా, కన్నీరుగా కరిగి పోయాను. ఎంత ఆదర్శప్రాయుడైన ప్రియుడు!

ఇంకా ఆరిపోకుండా, ఈమంటను చూస్తూ రగులుతూ ఉన్న రావణకాష్ఠం కనలుతూవున్న కన్నులతో ‘ఇకనైనా సీతను సుఖపెట్టవా?’ అనే మందలింపుతో నన్ను దహించివేస్తూఉన్నది.

సీతా ! రావణుడు సజీవుడే అయివుంటే ఈ అగ్నిని తన కన్నీటితోనైనా ఆర్చేవాడు !

[తల యెత్తి]

బ్రతికివున్నట్టయితే... ఈ అగ్ని పరీక్షకు చాలా బాధ పడేవాడు.

నీత

[తల వొంచి]

జేను, చాలా బాధపడేవాడు.

[అగ్నిలో ప్రవేశిస్తుంది. కాల్చడానికి దూకుతూవున్నట్టు కాకుండా
అగ్ని, తనకు కలుగుతూఉన్న ఆపూర్వగౌరవాన్ని అనందంతో
అహ్వానిస్తున్నట్టు వేయిచేతులు చాపుతుంది]

[తెర, ధీరంగా]

శ్రీ పేమన గ్రంథాలయము
తెలపూరి (కృష్ణ)

హత్య చేసుకున్న

ప్రాణన్నే హితుడు

మా

మొక్కపాటి రామమూర్తికి

అంకితం

రా మూ ర్తీ !

ప్రేమ, తీవ్రమైనతపస్సుగా ఎంచుకుని జీవించ యత్నించావు. నిర్మలమైన ప్రేమకు ఈర్ష్య లేదని నిరూపించినావు. ఏనాడు అటువంటిప్రేమకు మమకారంతో కూడిన ఈర్ష్య నీలో అడ్డుగా తొచిందో, ఆనాడు శరీరంలో కలిగిన నీరసాన్ని నిరసిస్తూ, ఆ పాడుకళేబరాన్ని 'వడ కని కరముతో' తొలగించి నీ ప్రేమజ్యోతిని ప్రపంచానికి వెలిగించినావు.

నీవు చేసింది 'ఆత్మహత్య' కాదు - మహాత్యాగము ! నీవు జీవించడమూ, ప్రేమ జీవించడమూ ? అన్నసమస్యకు, 'జీవించవలసినది ప్రేమే !' అని, నీవు నిర్మాణమైనావు. ఈకృతికి నీవే భర్తవు.

తుప్పుపట్టిన ధర్మ(?) బంధాలకు కట్టుబడిన పాత సంఘమూ, నిండుసత్యంతేజస్సు భరించలేని నూతన సంఘాలూకూడా నిన్ను చూసి భయపడినవి. అంతే కాదు. నిన్ను ఒకరాక్షసునిగా నిరూపించినవి.

మొదట సంఘసంస్కారానికి నీతో చేయిచేయి కలిపిన
వారే నీకూ పది శిరస్సులు కల్పించి, నిన్ను భయంకరు
ణ్ణిగా చిత్రించుకున్నారు.

ప్రపంచమూ నిన్ను గ్రహించలేదు. పైగా నీ జీవితం
లోని చినిచిన్నిభాగాలు తీసి అపార్థాలు కల్పించింది.
నీవో, సర్వం ప్రేమమయం చేసుకుని, ప్రేమోన్మత్తుడవై,
ప్రేమకై బ్రతుకు తపస్సుగా అర్పించి దహించుకుపో
యావు.

నీ సత్యాన్ని సాధించావు!

ప్రేమ సటరాజమూర్తి అయి తాండవిస్తే, ఆ ప్రళయానికి
శిర స్పిచ్చి భస్మమైపోయావు! ఆ భస్మాన్నయినా ఒక్క
చుక్క నొసటను బొట్టుపెట్టుకోడానికి జంకుతున్నారు
ఇంకా.

నీకూ, ఈ కృతికీ, నాకూ ఒక బంధం ఉన్నది...
ఈ కృతి నీకే!

వీ

ముద్దుకృష్ణ

సింహావలోకనం

రామాయణాన్ని కేవలం పూజాపదార్థంగా యెంచి, చదవడంకూడా అవసరం కాదని, దేవుడిగదిలో పెట్టి, విగ్రహాలతోపాటు దానికి ఒక నమస్కారం పడవేసి, మోక్షానికి ఒక మెట్టుగా భావించే మెదడు ప్రయోజనంలేని సవాతనులతో నాకు నిమిత్తం లేదు.

‘నీతవంటి భార్య’ అనీ, ‘రామరాజ్యం’ అనీ, వీటిని నిత్యలక్ష్యాలుగా చూసుకుంటూ ఆ ఆశయాలను దైనికజీవితంలో అనుసరించ యత్నించేవారూ, నీతారాముల జీవితచరిత్ర అర్థయంతమని ఎంచేవారూ ఎవరై నా ఉంటే వారికోసమే ఈ వ్రాత.

వీరిలో కొందరు ఈ కావ్యాన్ని గురించి చేయబోయే ముఖ్యతపై పణలు మూడు :

1 ‘వాల్మీకి అంత అద్భుతంగా నిర్మించిన రామాయణాన్ని తోచి నట్లుగా మార్చడమే’ అని,

2 ‘ఉత్కృష్ట అదర్శాలుగా ఏర్పడిపోయిన నీతారాముల జీవితాలకు ఈవిధంగా నూతన అర్థకల్పన చేసే, నిరయంగా ఒకదారిని యాత్రిస్తూ ఉన్న జాతిని వృథాగా ఆందోళనలో దించడంకాదా?’ అని,

3 ‘ఎంతసానుభూతి ఉన్నా, తనను ప్రేమించిన పరపురుషునితో స్నేహంగా ప్రవర్తించడమూ, ఏ అవస్థలో ఉన్నప్పటికీ అతనిశిరస్సు తన తొడమీద పెట్టుకోవడమూ నీత పవిత్రతకు లోపంకాదా?’ అని.

1 మొదటిఅక్షేపణకు జవాబు: కవి నిరంకుశుడు. ముఖ్యకథను మాత్రం అనుసరించి, ఆ కథను అర్థాన్ని కల్పించడంలోనూ, కథప్రయోజనాన్ని ఎంచండంలోనూ, సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యాన్ని తీసికొగలడు.

వార్మికి మహాకవే, ఆయన కళాసంపత్తి ఉత్కృష్టమైనదే! కాని, అంత మాత్రాన రామాయణాన్ని విమర్శించడమూ, ఆయన సృష్టికి భిన్నంగా యత్నించడమూ తగాదా కాదు. ఆ కాలానికి ఉత్తమంగా కనిపించిన ఆశయాలను కథలో చొప్పించి, ఆ కథలోని వ్యక్తుల జీవితాలు ఆదర్శప్రాయంగా ఒప్పించడంలో వార్మికికి ఎంతహాక్కోవీ కవికయినా అంతహాక్కు ఉన్నది.

ఇంతకూ, రామాయణం అనేతుహితమాచలం ప్రజాదరణ పొందడానికి కవిత్వం, కళ, ధర్మం, చరిత్రాత్మకమైన ఇతరవిషయాలూ కాక రెండు విశేషాలుకూడా ఉన్నవి. ముందుగా వీటిని విమర్శిస్తాను.

1 సుందరకాండలో మోక్షసాధకమైన వీజాక్షురాలు ఉన్న వని:

దీనిని అంగీకరించినవారు రామాయణంలోని కళాకవిత్వధర్మాదులలో నిమిత్తం లేకుండా సుందర కాండను మంత్రకాస్త్రంలో జమకట్టితే తెలిస్తే నపనే. కాని, ఆ కారణంవల్లమాత్రమే రామాయణం పొందుతూన్న ఉత్తమతమ అర్థం కానేరదు.

2 రాముని పుట్టుకకు పూర్వమే ఈ కృతి పుట్టినదని:

వార్మికి పరువు హెచ్చిస్తున్నాము అనుకుని ఆయనకు ఇటువంటి అపవాదు కల్పించిన దురదృష్టవంతులకే ఈ అపఖ్యాతిని వొడిలివేస్తే అదికవికి న్యాయించేసినవాడను బోధాను. ఎందుచేత నంటే:

ఒకందుకు వ్రాసినకథ అయినప్పటికీ దానిలో ఉత్తమలక్ష్యాలు చూసి, ధర్మాధర్మనిర్ణయం చేయను యత్నించి, అద్భుతకల్పనలతోనూ కమ్మని కవిత్యపోకడలతోనూ కథను పోషించి, రామాయణాన్ని నిర్మించడములో వాల్మీకి మేధాసంపత్తి గోచరిస్తుంది. రామాయణం రామునికి పూర్వమే కల్పితమైనకథ అయినట్లయితే, అంతటిమహాకవీ, అంతటి కళాశీలీ, అంత మేధావీ అయిన వాల్మీకి నిర్మాణంలో లోపాలున్న నాయకుడు సృష్టికావలసిన అవసరం కానరాదు.

వాల్మీకి పరువుసంగతి విడిచి వై అభిప్రాయాన్ని ఆలోచించకలె నంటే, సంవత్సరానికి కొంతవరకు సరిపోయే ఒకజవాబు చెబుతాను.

ఇంగ్లండులో ఒక కథకుడు నవల వ్రాశాడు. కొంతకాలమైన తర వారి ఆ నవలను ఒకప్రెంచిస్ట్రీ చదవడం తటస్థించినది. ప్రతిపుట లోనూ తనజీవితమే తూచా తప్పకుండా ప్రతిబింబితమైనది. తన వర్త మానస్థితివరకూ ఆ కథ అన్నిటా సరిపోయింది. మిగతాకథను అతి ఆక్రమితో ముగించివేసింది. అనాడుమొదలు ఆమెజీవితం ఆ నవలలో విధంగానే అయిపోయి, ఆ నవలలో తీర్పువలెనే దారుణంగా ముగిసింది. ఆ నవల తనకు ప్రాణాంతకమైనది అని ఆమె చనిపోయేముందు తెలి పింది.

రామాయణరచన ముందై, రాముడు తరవాతనే అయితే, బొత్తిగా మొదడు మొత్తనై కల్పితకథలేరులలో కీలుబొమ్మ అయిపోయిన ఆ ప్రెంచి దురదృష్టవంతురాలినై, వాల్మీకిరామాయణాన్ని చదివిన ఒకరాజకుమారుడు ఎవరో ఆవిధంగా అయిపోయినాడు అనవలసి

వుంటుంది. ఇది రానుణ్ణి గౌరవించేవారికి ప్రయోజనకారి కాదు. అందుచేత మూఢసమ్మకాలను వొదిలి- హేతువాదానికి తా విచ్చి,

వార్మికిరామాయణంలోని కొన్ని సందర్భాలనుబట్టి నిష్పక్షికంగా యోచిస్తే:

రావణుడు ఈనాటికి అందరూ అనుకుంటూవున్నట్లు దుర్మార్గుడూ రాక్షసుడూ కాదు, సరే గదా చాలా పెద్దమనిషిగా కూడా కనబడతాడు. అయితే పరదారను, నీతిను ఎందుకు అపహరించవలెను? అన్నప్రశ్న అంకురిస్తుంది.

రాక్షసధర్మాన్ని అనుసరించి ఏవిధంగానూ ఆనాటికి అది తప్పు కాదు. రావణుడు నీతితో అంటాడు:

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు, సర్వధేవ న సంశయః

గమనం వా పరశ్రీణాం హరణం సంప్రమద్యవా

మందరకాండ 20 సర్గ. 5 శ్లో

‘పిరికిదానా, ఇతరులశ్రీలను ఎత్తుకుపోవడము రక్షసులకు స్వధర్మము. ఏసందేహమూ లేదు’ అని. దీనినిబట్టి న్యాయం ఆలోచించవలసి వుంటుంది. ఈనాటి సాంఘికధర్మాలనుబట్టి ఆనాటి సందర్భాలను నిర్ణయించడం ధర్మంకాదు. ఇప్పటి పీనల్ కోడ్ ను బట్టి విచారణ చేస్తే, మైనరుపిల్లను తండ్రి సంరక్షణనుంచి ఎత్తుకుపోయినందుకు 361 సెక్షను ప్రకారం కృష్ణాడికి 7 సంవత్సరాలు కఠినవరకం పడవలసివుంటుంది. ప్రేమించిన పిల్లను ఇంటినుండి తేవదీసినవా రెవరయినా రుక్మిణీపరియణంకేసును డిఫెన్సువాదనములో చెప్పితే జడ్జిలు నవ్వుతాయకదా! ఈవిధంగానే యోచిస్తే, కుంతి ద్రౌపదుల పాత్ర

అశోకం

త్యమా, భారతంలోని చాలామంది మహానుభావుల పుట్టుకలూ గౌరవించదగినవి కాశేవు.

అందుచేత ఏసంఘాన్ని గురించి ఆలోచిస్తున్నామో ఆనాటిసంఘ ధర్మాలను నూత్రాలుగా యెంచి ఆలోచించడం న్యాయ మాతుంది. ఈ న్యాయాన్ని అంగీకరించి గావణునిచర్య విచారణ చేస్తాను :

సీతని కైపుఎక్కించేకన్నులు. రావణుడు సీతయెడల ప్రేమాన్వృత్తుడు. ప్రేమించినస్త్రీని పొందడము రాక్షసులకు ఏవిధంగానూ తప్పకాదు. అందుచేత సీతను అపహరించాడు. నీచమైనకోర్కెతో కాదు. ఎందుచేత నంటే, సీతను తాను ప్రేమించి, గౌరవించకపోయినట్లయితే, ఆమె లంకలో నిస్సహాయగా తనస్వాధీనంలో ఉన్నప్పుడు ఆమెను అంతగౌరవంగా ఆదరించడమూ, ఆమెయెడల ఏవిధమైన అపచారమూ జరగకుండా జాగ్రత్తగా చూడడమూ, ఆమెను దర్శించినప్పుడు ఏదార్జన్యమూ ఎంచకుండా మర్యాదగా నమ్రుఖం చేసికోయత్నించడమూ సమర్థించ వీలులేదు. ఇందుకు తార్కాణాలు వాల్మీకి రామాయణం మందరకాండ 20వ స్కంలోనుంచి చూపుతాను: అశోకవనంలో సీతను దర్శించినప్పుడు రావణుడు- “కామయే త్వం వికలాక్షి-” ‘వికాలమైనకన్నులు గలదానా, నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను,’ అన్నాడు. అంతప్రేమతో ఉన్నవాడు తనస్వాధీనంలో నిస్సహాయగాఉన్న ఆమెయెడల చేసిన దార్జన్యం ఏమైనా ఉన్నదా చూడండి:—

“ఏవం చైత దకామాం తు న త్వం స్రుశ్వామి మైథిరి
కామం కామ శ్శరీరే మే యథా కామం ప్రవర్తతామ్ ”

‘సీతా! మన్మథుడు నాకీరంబో ఇచ్చవచ్చినట్లు చరించనీ, అయి
నప్పటికీ కోరిక లేని నిన్ను నేను ముట్టుకోనైనా ముట్టుకోను’ అని అతి
శ్యామంగా ప్రవర్తించాడు. ఇంతే కాదు. కేవలం కారీరకనుఖాన్ని
ఇచ్చి కామించినంతమాత్రానకూడా చాలదు ‘భవ మైథిలి భార్యా మే’
‘నీవు నాకు భర్మపత్నివి కావలసినది’ అని వేడుకున్నాడు. ఈమాటలు
సీతను మోసగించి స్వాధీనంచేసుకునేటందుకు పలికిన వేమో అనిపించ
వచ్చును. అందుచేత ఇంకొకసందర్భంలోని రాకణుని అభిప్రాయాలను
వివరించుతాను.

రాముడు వానరనైస్యంతో యుద్ధానికి సిద్ధం కాగానే రాకణుడు
మంత్రులనూ బంధువులనూ ఆహ్వానించి సభ చేసి ‘నా స్వప్రయోజ
నం కోసం సీతను అపహరించాను, ఆమెభర్త ఇప్పుడు యుద్ధానికి
వచ్చాడు. ఈయుద్ధంవల్ల కేవలం నాకేకాక మీకూ నష్టం కలుగు
తుంది; కనుక మీ అభిప్రాయం తెలపండి:

“సా మే న కయ్యా మారోధు మిచ్చ త్యలసగామినీ
త్రిషు లోకేషు చాన్యా మే న సీతాసదృశీ మతా.
ఉన్నాసం వదనం వల్ల విపులం చారులోచనమ్
పశ్యం స్తదా వశ స్తస్యాః కామస్య వశ మేయివాన్.
క్రోధహర్షసమాశేన దుర్వర్ణకరణేన చ
కోకసంతాపనిర్వేన కామేన కలుషీకృతః.
సా తు సంవత్సరం కాలం మా మయాచర భామినీ,
ప్రతీక్షమాణా భర్తారం రామ మాయతలోచనా.
త న్మయా చారునేత్రయాః ప్రతిజ్ఞాతం వచ శ్శుభమ్
క్రాంతోహం సతతం కామా ద్యాతో హయ ఇ వాధ్యని.

కిం కరిష్యామి భద్రం వః కిం వా యు క మనన రమ్

ఉచ్యతాం క స్సమర్థం యత్కృతం చ నుకృతం భవేత్."

'ఆ సీత నాశయ్య ఎక్కను ఇవ్వపడడం లేదు. మూడులో కాలలోనూ సీతకు సరిపోయేస్త్రీ నాకు నచ్చినది లేదు. ఎర్రయిన ముక్క, అందము విశాలములు అయిన కన్నులు, ఆ సీతమహాన్ని చూసినప్పుడు నేను మన్నుకుడి వళ మైపోతున్నాను. కోపకాల మంనూ సంతోష కాలమందూ సమానంగా వైవర్ణ్యం గలవాడూ, దుఃఖం కలిగించడంలో ఎడతెరిపి ఈయనివాడూ అయిన మన్నుకుడి వల్ల కలుషీకృతుడను అయినాను. విశాలమైన కన్నులున్న ఆమె భర్త అయిన రాముణ్ణి నిరీక్షించను ఒక యోడాదిగడువు కోరినది. అద మైన కళ్ళుగల ఆ సీత ప్రతిజ్ఞచేసిన ఆ శుభకరమైన మాటను విని, చాలాదూరపు నడకనుంచి గుర్రమువలె కామమునుంచి క్రాంతి పొందాను. ఏది మనకు యుక్తమూ భద్రమూ అయినదో, ఏది మనకు సమంజసమో, ఏది చేసిన మనకు నుకృతమో దానిని చెప్పండి, నేను చేస్తాను' అని ఏ దాపరికమూ లేకుండా తెలిపి ఆతిన్యాయంగా వారి సలహాను అభ్యర్థించాడు. సీతసమక్షాన పలికిన మాటలు మోసగించడానికే అయినట్టయితే అంతరంగికులవద్ద ఈమాటలు ఆమాయకంగా చెప్పి వారిసలహాను అంతన్యాయంగా అడగవలసిన అగత్యం కనిపించదు. దీనినిబట్టి సానుభూతితో ఆలోచిస్తే రావణుడు సీతమీద నిజమైనప్రేమతో బాధపడినట్టు సహృదయులు అంగీకరించక తప్పదు.

ఇది కాక రావణున్ని గురించి భోజాడి శృంగారప్రకాశంలో:

అజ్ఞా శక్రశిఖామణిప్రణయినీ, కాస్త్రాణి చక్షు ర్నవం,

భక్తి ర్భూతపతౌ పినాకిని, పదం లంకేతి దివ్యా పురీ,

ఉత్పత్తి త్రుహీణాన్వయేచ, త దహా నేద్యగ్వరో లభ్యతే
సాక్షా దేవ న రావణః, క్వనుపున స్సర్వత్ర సర్వ గుణాః !

‘ఎవడిఅజ్ఞ ఇంద్రుని తలమాణిక్యానికి ప్రణయినో, ఎవడు కాస్త్ర
లనే కన్నులుగా చూస్తాడో, ఎవడు పినాకము ధనుస్సుగాగల
భూతపతిని భక్తితో ఆరాధిస్తాడో, ఎవడిస్తానం లంకఅనే దివ్యపుర
తా, ఎవడు బ్రహ్మకులంలో ఉద్భవించాడో అటువంటి ఇతడు రావ
ణుడు అనిపించుకునేవాడే కాకపోయినట్టయితే, ఇటువంటి వరుడు
లభిస్తాడా? అంతటా అన్నీ గుణాలే ఉండవుకదా!’ దీనినిబట్టి
రావణుడనే పేరు మాత్రమే అతని అపఖ్యాతి.

ఈ పేరు ఎంతవింతగా పుట్టినదో చూపుతాను: ‘రావం’ అనగా
గోల. రావంకలిగించేవాడు, అంటే గోలపెట్టించేవాడు రావణుడు అనే
అర్థం నిర్ణయం. ఈపేరు ముందు భితాబుగానే మంచిగానే కలిగింది.
శత్రువులను గోలపెట్టించేవాడు కనుక రావణుడు అనే బిరుదు వచ్చింది.
దీనితో రాముడూ తక్కువవాడు కాదు. అతనూ రావణుడే, రాక్షస
కులా న్నంతా రావంతో వించిన రావణుడు. ఇంతేకాని ఈ రావణ
శబ్దం అస్థాయంగా ప్రజలను గోలపెట్టించినవాడు కావడంవల్ల చెడ్డగా
కలిగినది కాదు. ఇందుకు అధికారం. నుండరకాండలో - ‘ఇత్యుక్త్వా
మైథిలీం రాజా రావణ శత్రురావణః’ - ‘శత్రురావణుడైన
రావణుడు’ అన్నాడు బాల్మీకి. అయితే ఈ శబ్దానికి నేటికీ వాడు
కలోఉన్న దుష్టార్థం ఎట్లా కలిగింది అనిపిస్తుంది. రామద్వైజయాన్ని
కీర్తిస్తూ, విరోధి లోకకంటకునిగా, కధింపదగినవాణ్ణిగా నిర్ణయించ
డానికి రావణశబ్దాన్ని చెడ్డగా మార్చి ఉపయోగించడం కవి చాక
చక్రమే కదా! సంఘసంస్కరణాభిలాషులు ‘ఈమె వివాహము

చేసుకున్న వితంతువు' అని తెలిపితే సంఘదార్జన్యానికి లొంగి లోలో పల చెడ్డగా ప్రవర్తించక, ధైర్యంగా వివాహంచేసుకున్న ఆమె అని మన్ననగా చెబుతారు. ఆమెనే 'వివాహం చేసుకున్న వితంతువు' అని ఏ సనాతనుడో అంటే ఇద్దరు భర్తలను అంగీకరించి మరలచెడిన ఆమె అనుపేళ్లనవాక్యంగా వించవలసిఉంటుంది. ఉదేశానికి తగినట్లుగా దేనినైనా వాడవచ్చునుగదా. రావణశబ్దం ఈవిధినే పొందింది.

ఈ సందర్భంలోనే రాక్షసశబ్దాన్ని కూడా పరీక్షిస్తాను. అసలు శబ్దం - 'రక్షస్' రక్షించేవారు అని. ఇందులకు అధికారం - 'రక్షామ ఇతి యై రుక్తం రక్షసా' నే భవంతు వః, యక్షామ ఇతి యై రుక్తం యక్షా ఏవ భవంతు వః'. సృష్ట్యాదిని రక్షణకు పూనుకున్నవారు రక్షసులై నారు. అమరంలో రాక్షసులనూ దేవయోనులలో కలిపి చెప్పాడు:

విద్యాధ రోపురో యక్ష రక్షో గంధర్వ కిన్నరాః
పికాచీ గుహ్యాక స్పిద్ధో ధూతోమీ దేవయోనయః.

అమరశబ్దంకూడా ఇటువంటిదే. అమరప్రోక్తాలయిన నూత్నాలు కొన్ని ఋగ్వేదం దశమమండలంలో ఉన్నవి. వీటినిబట్టి యాచినే రాక్షస అమర శబ్దాలు రావణశబ్దంవలెనే, భయంకరకృత్యాలతో కలిపి వాడడంవల్ల ఈనాటి అర్థాలకు గురి అయినవి అని లేలుతుంది.

అయితే వాల్మీకి రావణుణ్ణి అంత దుర్మార్గునిగా ఎందుకు కల్పించ వలెను అనిపిస్తుంది. రామునికథను రామాయణంగా కూర్చడం ఏకారణంచేతనో అందులకు అనుకూలం రావణుణ్ణి ఆవిధంగా చేయడం. ఈ విషయాన్ని అభిర్ని, నిరూపిస్తాను— ఇదికాక ఆనాటి ఆర్య

అనార్య సంఘర్షణలో ఆర్యులకృత్యాలను సమర్థించడం ఒక ఉద్దేశం. ఇది ఎంతవరకూ నిజమో విచారణచేస్తాను :

ఈ దేశంజాతకం ఎంతదురదృష్టజాతకమో, ఏ పరజాతి చూరు చుకువచ్చినా వారి స్వాధీనం కావడమేగాని, ఒక్కసారి అయినా స్వాతంత్ర్యాన్ని నిలుపుకోవడం నోచుకోలేదు. రెండువందల సంవత్సరాల క్రితం తెల్లవారి చేతులలోనూ, 926 సంవత్సరాలక్రితం ఖుచ్చీప్రారంభం మహమ్మదీయుల చేతులలోనూ చిక్కుపడి వారి స్వాధీనం కావడం, విమర్శిస్తేనేకాని లేలని విషయం కాదు. ఎంతటి సనాతినులైనా కాదని వాదించడానికి, చరిత్రను విశ్వసించక మూర్ఖంగా కన్నులు మూసుకుని వాదించినా 'ఏమో' అనిపించడానికి, నిజమైనజీవంతో ఉన్న ఏ దేశపుత్రుడూ అత్యాభిమానాన్ని దిగదీసుకోకుండా సమాధానపడడానికి వీలులేకుండా గుండెలమీద కుంపటిగా అయిపోతూవున్న ఈనాటి పరజాతుల దబాయంపువంటిదే అనాటి ఆర్యులకూ దేశస్థులైన ఇతరజాతులకూ జరిగిన వైరుధ్యం.— 'ద్వయానా ప్రాజాపత్యా దేవా శ్చానుగాశ్చ. తతః కానీయసా ఏష దేవా జ్యాయసా అనురాస ఏష లోకేష్వస్పర్ధన్త'— 'ప్రజాపతి సంతతి ఇరుతెగలు, దేవతలు అనురులు. దేవతలసంఖ్య తక్కువ, అనురులసంఖ్య ఎక్కువ. లోకాలను పొందడానికి వీరిలో పోటీపడినది' అని బృహదారణ్యకోపనిషత్తు మూడవబ్రాహ్మణం ఒకటవ మంత్రం. దేశరథుడికాలంనాటికి గంగదక్షిణతీరంనుంచీ దుర్గమమైన దండకారణ్యమే. ఆర్యులు సింధుగంగాతీరప్రదేశాలనే అక్రమించుకున్నారు. దండకారణ్యాన్ని దాటి దక్షిణదేశాలలోఉన్న జాతులను మొదట జయించినవాడు రాముడే. తమ మతాన్ని కాదని

నిజోధించి, ఇతర అడవిజాతులవలె శుభంగా లొంగక అతితీవ్రంగా ఎదిరించి ధీకొన్న నాగరక్షులూ యుద్ధనిపుణులూ అయిన రావణులెగ వారిని ఓడించి లొంగదీసినరాముణ్ణి ఆనాటి ఆర్యలోకం ఎంత ప్రశంసించిఉంటుంది. అతనికి రి కాశ్యతంగా ఉంటే, తమప్రతిభ చిరసాయి అవుతుంది కదా అని ఎన్నెన్ని నిర్మాణాలు చేసిఉంటుంది. లేకపోతే చేసిన ఆ కాస్తకార్యానికి రాముడు అంతపొగడ్త పొందడానికి, నాయకునిలో ఇన్నిలోపాలున్న రామకథ ఇంతపవిత్రమై ఆసేతుసామాచలం ఇంత ప్రచారమైపోవడానికి అవసరం కనిపించదు.

రామాయణకాలంలో ప్రారంభించిన ఈ దిగ్విజయం భారతకాలానికి ఇంకొకమార్పు చెందింది. అప్పరుకాలానికి రాజపుత్రులూ ముఖులవలె, భారతకాలానికి ఆర్యులూ దేశసులూ పరస్పర సంబంధ బాంధవ్యాల్లోనికి దిగి, విరోధాలు మాని, ఒక్క తెగగా కలిసిపోక తప్పింది కాదు. క్రమేణా దేశసుల నీరులనూ ధర్మాలనూ మతపద్ధతులనూ కొంతవరకు ఆర్యులకూడా అంగీకరించారు. అందువల్లనే కృష్ణుడు రక్తిణిని అసురకన్యని వివాహమాడడమూ, భీముడు హిడింబినీ, అర్జునుడు ఉలూపీసుభద్రలను భార్యలుగా స్వీకరించి ఆర్యసమ్మతాన్ని పొందడమూ తటస్థించింది.

ఈ విధంగా అనార్యులతో కలిసిపోతూన్నప్పటికీ ఆర్యులు అన్ని తెగలవారినీ ఏదోవిధంగా ఆర్యసాంప్రదాయాలకు లొంగదీయడమూ ఆర్యశబ్దానికి సమస్తమర్యాదలూ చేర్చడమూ జరుగుతూనే వుంది.

ఈ దేశస్త్రీలకు పాశ్చాత్యతెల్లజాతులవల్ల జన్మించిన ఏంగ్లోఇండియనులు తెల్లవారి సంతతివార మని చెప్పి గర్విస్తూవున్నట్టు ఆర్యసం

తలివార మనిపించుకోవడం గొప్పగానే వేలింది; ఈవిధంగా యావ
ద్భారతం చివరకు ఆర్యమయం అయిపోయింది. క్రమేణా ఆర్యులు
చేసిన అకార్యకరణాలను సహితం సమరించడమూ, అనార్యుల స్వర
క్షణా దేశభీమానమూ రాక్షసమూ మర్కార్యమూ కావడమూ అయి,
చివరకు ఆర్యశబ్దం అన్ని సుగుణాలనూ, అనార్యశబ్దం అందుకు వ్యతిరేక
మైన సమ శూన్యమానాలనూ నూచించేటట్లు వాడుక అయిపోయింది. ఈ
నాడు తెల్లవారు నీగ్రోజాతిని 'నిగర్' nigger అంటారు. నిగర్
అంటే, నల్లవాడు అనేవరభేదమే కాకుండా నీచుడూ అసహ్యపు
వాడూ అనేఅర్థంలో వాడుతున్నారు. ఈ నిగర్ పరిణామాన్నే పొం
దింది అనార్యశబ్దం.

ఈ ఆర్య అనార్య వైరుధ్యం ఎంతవరకు విశ్వసనీయం అంటే,
ఈనాడు మనకళ్ళయెదరనే జరుగుతున్న విషయాన్ని తార్కాణగా
చూపుతాను:

తెల్లజాతులు రంగుజాతులను చాలావరకు తమ స్వాధీనం చేసు
కున్నవి; ఇంకా చేసుకుంటూ వున్నవి. తమయత్నం దుర్మీతి అని
పించుకోడానికి అవకాశం లేకుండా రంగుజాతుల మతాలనూ నీతు
లనూ అపహసించి, నీచ మైనవిగా ఎంచి ప్రచారం జేస్తూ వున్నవి.

తెల్లజాతుల ఈ యత్నం ఫలించింది అనుకుందాము. అప్పుడు మిస్
మేయో భారతదేశాన్ని గురించి, ఫిలిప్పైనుదీవులను గురించి వ్రాసిన
వ్రాతలూ, నల్లనీగ్రోలను గురించి అమెరికా ఆఫ్రికాలలోని తెల్ల
వారు వ్రాస్తూవున్న వ్రాతలూ సిరపడి, రామాయణాది గ్రంథాల
లోని అనార్యనీతులూ ధర్మాలూ వలె భారతీయులనీతులూ ధర్మాలూ

నీచము లైపోతవి. అప్పుడు రంగుజాతులు ఒకనాటి అనురులూ రాక్షసులూ వలె ప్రపంచానికి కంటకమైన దుర్జాతులై, తప్పకుండా నశింపు పొందవలసిన మలిమలు అయిపోతారు. తెల్లవారు స్వార్థంకోసం చేసిన ఈ అన్యాయకాంతాలూ అన్యాయాలూ ప్రపంచకళ్యాణానికి అని స్థిరపడిపోతవి.

వాల్మీకి ఆర్యపక్షంగానూ అసార్యకక్షగానూ వ్రాసిన గ్రంథం కాకపోతే రావణుడి అసలుపేరు ఎందుకు వాడలేదు? ఇది కాక ఎంతటి దుర్జాతులైనా అంత ఆర్థయుక్తంగా అసహ్యపపేర్లు పెట్టుకోలేరు గదా! గాక్షసశ్రీలపేర్లు చూడండి: ఉర్ముఖి, వికట, చందోదరి, అజాముఖి, కూర్పణఖి... ఇత్యాది. వాళ్లయెడ అసహ్యత కలిగించవలసిన ఉద్దేశంతో కవి కల్పించిన పేర్లు అనడం ఎంతమాత్రమూ సత్యదూరం కాదు. ఈవిధంగానే రుష్య జపానుయుద్ధకాలంలో రుష్యవారు జపానువారిని 'తోతిముఖులు' monkey-faced అనేవారు.

ఈ కారణాలన్నీ కాక ఇంకొక రహస్యంకూడా ఉన్నది. వాల్మీకి కాలం 2280 బి. సి. అనగా నేటికి 4214 సంవత్సరాలక్రితం. వేదంలోని ఛందోనియమాలను లెకిక భాషకు ఉపయోగించి వేదాలలో అక్కడక్కడ ఉన్న అనుష్టుప్పనువిరివిగా వాడి ఒకకవిత్వపంథాతోక్తిన వాడు వాల్మీకి. ఈ నాటికీ సంస్కృతవాద్యయంలో ఆయన రామాయణానికిగల కవిత్వావేశద్యం మహాభారతానికి లేదు. ఇంతవిలువ పొందిన రామాయణం కల్పించిన సాంప్రదాయమే మొన్నటివరకూ ఈ దేశంలోని ప్రతిభాషకూ పలుకుబడి అయిపోయింది. అనాడు

ప్రారంభమైన కళాసంపత్తిలో ప్రధానమైనది ఉత్పత్తి. ప్రతివిషయాన్ని గోరంత కొండంతగా వర్ణించడం. నాయకుని లోకోద్ధాన ప్రశంసించడానికి విరోధిని రాక్షసునిగా లోకకంటకునిగా నిరూపించడం మామూలు. ఈవిధానంలో వాల్మీకి ఒక్కడే కాదు, గ్రీకుడేళమహాకవి, హేమర్ 8120 సంవత్సరాలక్రితం 'వాసిస్' ఇలియడ్ 'ఒడిస్సే', 'ట్రైటకోమియోమేకియా' అనేగ్రంథాలలో కూడా ఈ విధానమే గోచరమౌతుంది. 'ఒడిస్సే' క్షేత్రజ్ఞులను జయించి గొప్ప ప్రభువుగా జీవించిన ఒకవీరుని కథ. రామాయణం వంటిదే. దానిలో వర్ణించిన నాయికానాయకు లందరూ సామాన్య మనుష్యులవలె కాక దేవతాంశ సంభూతులవలె కనబడతారు. రామాయణాన్ని ఈనాటికీ మన పండితులవలె చాలాకాలం హేమర్ గ్రంథాలను గ్రీకుపండితు లందరూ కంఠసంచేసేవారు. గ్రీకుభాష చాలావరకు హేమర్ కావ్యాలలో నుంచే పుట్టినది. హేమర్ కథనడిపించే విధమూ ఆ వర్ణనలూ ఆనాటి మన పురాణేతిహాసాల ఫక్కి మోస్తరే. ఆనాటివారి భావ ప్రపంచం అటువంటిది; ఆనాటివారి మనస్సునకు అనందాన్ని కూర్చేది అటువంటి రచనావిధానం; ఆకాలంలో అది ఉత్తమ కళ.

ఇది కాక, మనువునాటికి కూడా రాజు దైవాంశసంభూతుడు 'నా విష్ణుః పృథివీపతిః అనేవారు. సామాన్యరాజే విష్ణ్వంశసంభూతుడైతే, ప్రపంచాన్ని ఉద్ధరించను అవతరించినాడు అనవలసినరాజు కేవలం విష్ణువుఅవతారం కావడం అశ్చర్యంకాదు గదా! అటువంటి రాజును ఎదిరించినంతమాత్రాన ప్రతికక్షివారు రాక్షసులుగానూ, లోకకంటకులుగానూ ప్రకాశమేమాన్ని భంగపరిచేవారుగా [dangerous to public tranquility] మరిపోక తప్పదుగదా!

వాల్మీకినుంచి ప్రభవించి పురాణాలనాటికి విపరీతంగా పెరిగిన
 రచనావిధానం మామూలు ఏమిటంటే: ఈ రాక్షసులు చేసిన దుర్మార్గా
 లకు పద్మాసుకులోకాలూ హోయమని ఘోష పెట్టేవి, సప్తసాగరాలూ
 ఘూర్ణిలేవి, పరివ్రతలంతా మానభంగమైనట్లు అర్తనాదాలు చేసే
 వారు, తపస్సు నిరపాయంగా జరగని మునీశ్వరులందరూ ఒక్కొక్క
 డిని బ్రహ్మను ప్రార్థించేవారు, ఆ పురాణపూరుషుడు విష్ణుమూర్తిని
 ఉద్ఘోషించేవాడు, అప్పుడు పాలసముద్రంలో తీరికగా లక్ష్మీదేవితో
 మాయనిద్రలోఉన్న మహావిష్ణువు పాముపడక వొదిలి, శంఖుచక్రాలను
 ధరించి, ముందు తానూ, ఆ తరువాత శేషుడూ, ఆ తరువాత లక్ష్మీదేవీ
 భూలోకంలో అవతరించి ఆనేకవంకలు కల్పించి ఆ దుర్మార్గులను
 వధించి, పరివ్రతల మానములు రక్షించి, తనకోసం మునులు చేస్తూ
 వున్న తీవ్రతపస్సులు నిర్విఘ్నంగా సాగేటట్లు అనుగ్రహించి, ప్రళం
 చాలను ఉద్ధరించి, అవతారం చాలించి మళ్ళీ మాయనిద్రకోసం పాల
 సముద్రం చేరుకునేవాడు.

ఇదీ ఆ కాలంలో కథ నడిపించే విధమూ, కవి కళాసంపత్తి. ఏ
 పురాణం చూసినా ఇదే తలనొప్పి.

ఈ విధానమునకు సామగ్రికావడంలోకూడా రావణుడు రాక్ష
 సుడూ లోకకంటకుడూ అయినాడు. ఈ కారణాలన్నీ గణిస్తే రావ
 ణునిపక్షం ఆలోచించడం న్యాయమాటుందికదా! నా యత్నానికి
 ఇది ముఖ్యకారణం.

2. 'ఉత్కృష్టఆదర్శాలుగా ఏర్పడిపోయిన సీతారాముల జీవితాలకు ఈవిధంగా నూతనఅర్థకల్పనచేస్తే, నిర్ణయంగా ఒకదారిని యాత్రిస్తూఉన్న జాతిని వృధాగా అందోళనలో దించడంకాదా?' అన్న రెండవ ఆక్షేపణను విమర్శిస్తాను:

'రామర జ్యము' అంటే, యేవిధంగానూ అన్యాయం జరగకుండా అతినీతియుక్తంగా పాలన జరగడముఅనీ, రాముడి పరిపాలనావిధానం కలకాలానికీ ఆదర్శప్రాయమైన పాలనావిధానమనీ ఈ నాటి ప్రజాభిప్రాయం. ఇది ఎంతవరకూ సత్యమో రామాయణంలోని కొన్ని సందర్భాలనుబట్టి తర్కించుతాను.

దోషంచేసినవారు పదివంది తప్పుకుపోయేటట్టుగా ఉన్నాసరే కాని నిర్దోషి ఒక్కడయినా శిక్షితుడయ్యేటట్టుగా ఉండకూడదు అని న్యాయచట్టనిర్మాణంలో మొదటిసూత్రంగా ఈనాటి 'లా' కూడా అంగీకరిస్తుంది. అటువంటప్పుడు ఏ దోషమూ చేయకుండా, ప్రపంచంలో ఏనిమి తమూ లేకుండా, ఎక్కడనో మారుమూల తనముక్తికోసం తపస్సుచేసుకుంటూవున్న శంబూకుణ్ణి వధించడం ఏమి న్యాయం? తపస్సుచాక్కులు తమకు తప్ప ఇతరులకు ఉండరాదనే దురహంకారులైన బ్రాహ్మణులు, ఏ లోపంవల్లనో చచ్చిన బ్రాహ్మణ శిశువు శంబూకుని అపరాధమువల్లనని మొర్రపెట్టవచ్చును. కాని ఆ మొర్రను మన్నించి ఆ దురహంకారుల పొగడ్దలనుకూడా పొందుదామనే కాంక్షతో రాముడు ఆ అమాయకుణ్ణి చంపడం ఏమిన్యాయం? తన ముక్తికి తాను ఒకమూల కూర్చోని యత్నంచేసికోవడం తప్పుఅని నిర్ణయించేది ఏవిధంగా ధర్మమవుతుంది? అనాటిప్రజల మన్ననకోసం కలకాలానికీ నిందించదగ్గ హత్యనుచేసిన రాముడు ఏ కథంకమూ లేని ఆదర్శపురుషుడుగా మన్ననకు ఎట్లా పాత్రుడౌతాడు?

ఒకచాకలి తనభార్యను సీతతో పోల్చి నీచంగా మాటలు అన్నంత మాత్రాన, అన్ని బాధలు భరించి యమయాతనలకు ఓర్చిన ఆమెను, బ్రతుకూ ఆత్మా తానుకాను అంతా రామమయమే అని జీవిస్తూన్న ఆ మహాయీల్లాలిని, అన్నింటికన్నా అన్యాయం నిండుచూలాలిని అడవు లలో నిస్సహాయంగా నీచత్వానికి ఒడిగట్టి విడిచిపెట్టించాడు. ఉతర రామచరిత్రలో ఈ సందర్భంలోనే 'ఓయి కఠినుడా, ఎప్పుడూ యశస్సే ప్రియంగా దేవుళ్ళాడుతావు ఇంతకన్న అపయశస్సు ఉన్నదా ?' అని వాసంతిచేత రాముణ్ణి చివాట్లు వేయించాడు భవభూతి. ఒకచాకలి నోటు సహితం తనకు అపఖ్యాతికరమైనమాట రాకూడదు అనే చచ్చు కాంక్ష కాకపోతే, ఇంత క్రూరం, నీచం, అసహ్యం జయిన పని జేయవలసిన అగత్యం ఏమున్నది ? ఒకచాకలి 'నోటు' కూడా పోకుండా జాగ్రత్తపడవలెననే ఆత్రుత ఉండడానికి ఈనాటి జిల్లా బోర్డు ప్రెసిడెంటా, తాలూకా బోర్డు ప్రెసిడెంటా రాముడు ?

ఇంతకూ సవిమర్శంగా పరిశీలిస్తే, రాముడు ఉతర కీర్తికాముడు. కీర్తికోసం దేనికైనా సరే సంసిద్ధుడేవాడు. సీతయెడల ఇతని ప్రవర్తన చూడండి. రావణుణ్ణి ఎంతో క్షిప్తపరిస్థితులలో ఒప్పించి సంవత్సరం గడుపుఅడిగి భర్తకోసం, భర్త విజయంకోసం తపస్సుచేస్తూ మూత యెరగని కన్నుగా నిరీక్షించి ఆ సీతను, రావణసంహారణ కాగానే రమ్మని విభీషణునిద్వారా కబురుపంపించాడు.

విస్మయాచ్చ ప్రహర్షాచ్చ స్నేహాచ్చ పతిదేవతా,
ఉదైక్షత ముఖం భర్త సౌమ్యం సౌమ్యతరాననా.

'పతిని దైవంగా యెంచే ఆమె, ఆశ్చర్యంవల్లనూ, సంతోషంవల్లనూ స్నేహంవల్లనూ సౌమ్యమైన ముఖంతో'... 'సా వస్త్రసంరుద్ధముఖీ

అజ్ఞయా జనసంసది'- 'సిద్ధుకల్ల ముఖాన్ని బట్టతో కప్పుకుని' కన్నీటి బొట్టువలె కరుణామూర్తిగా ఎదరనియిస్తే' 'హృదయా నగ్నతక్రోధోవ్యాహరు ముపచక్రమే'- 'హృదయంలోని కోపాన్ని తెలియజేయును ప్రారంభించి' అన్నమాటలు ఎంతనీచంగానూ, అవమానకరంగానూ, అప్రమతంగానూ ఉన్నవో చూడండి.

ఏషా సి నిర్జితా భద్రే శత్రుం జిత్వా మయారణే,
 పౌరుషా ద్య దనుష్టేయం తదేత దుపపాదితమ్.
 గతోఽస్మ్యస్త 'మమగ్నస్య ధగ్నణా సక్రమూర్జితా,
 అవమానశ్చ శత్రుశ్చ మయా యుగప దుద్భృతా.
 ఆద్య మేపౌరుషం దృష్ట మద్య మే సఫలః శ్రమః
 ఆద్య రీర్ణ ప్రతిజ్ఞత్యా త్ప్రభవామిహ చాత్మనః.
 యా త్వం విరహితా నీతా చలచిత్రేన రక్షసా,
 దైవసంపాదితో దోషో నూనుషేణ మయా జితః.
 సక్రమాప్తమవమానం యస్తేజసా నప్రమార్జిత,
 కస్తస్య పురుషార్థోఽస్తి పురుషస్యాల్పశేజసః.
 రక్షతాతు మయా వృత్తి మపవాదంచ సర్వశః,
 ప్రఖాతస్యాత్మవంశస్య న్యజ్ఞంచ పరిరక్షతా.
 నిర్జితాసి మయా భద్రే శత్రుహస్తా దమర్షిణా,
 ప్రాప్తచారిత్రసగ్లేహో మమ ప్రతిముఖే స్థితా.
 ఏతా దళ దిఘో భద్రే కార్యమస్తి న మే త్వయా,
 కః పుమాన్హి క్షలే జాతః శ్రేయం సర్వహోషితమ్.
 కథం త్వం పునరాదద్యాం కులం వ్యపదిశన్ మహత్,
 తదర్థం నిర్జితామే త్వం యశః ప్రత్యాహృతం మయా.

లేజస్వీ పునరాద్యా తుస్కాశ్చభ్యేన చేతసా,
 రావణాఙ్కపరిభ్రష్టం దృష్టం దుష్టేన చక్షుసా.
 నహి త్వాం రావణో దృష్ట్వా దివ్యరూపాం మనోహరమ్,
 మర్షయేత్ చిరం నీతే స్వస్యహోపరివర్తనమ్.
 నాస్తిమే త్వయ్యభివ్యక్తో యథేష్టం గమ్యతా మితః.
 ఇతి ప్రవ్యాహృతం భద్రే మయైతత్కృతబుద్ధివా.
 లక్ష్మణే భరతేవా త్వం కురు బుద్ధిం యథానుఖమ్,
 సుగ్రీవే వానరేంద్రే వా రాక్షసేంద్రే విభీషణే
 నివేశయ మనస్సితే, త్వం యథానుఖ మాత్మనః.

'యుద్ధంలో శత్రువును జయించి నిన్ను జయించాను. పౌరుషం చేయదగినపనివిదో అది అయినది. నా కోపంతాన్ని పొందినాను. ఇతరులబుద్ధి తుడిచివేయడమూ, అదమానాన్ని శత్రువునీ ఒక్క మారుగా నేను తీసివేయడమూ అయినది. నేడు నాపౌరుషం వికడమయింది. నాశ్రమ ఫలించినది. నేను ప్రతిష్ఠ నెరవేర్చుకున్నవాడను అయినందున నాఅత్మను నేను ప్రభువునై ఉన్నాను. దగ్గర నేనులేని నిన్ను రాక్షసుడు తీసికొనిపోవడం తటస్థించింది; దేవుడివల్ల కలిగిన దోషం మనుష్యుడైన నావల్ల జయించడమయింది. ప్రాప్తించిన అదమానాన్ని తన తేజస్సుతో ఎవడు పోగొట్టలేడో అల్పతేజస్కుడైన ఆ పురుషుని పురుషార్థం ఏమిటి? ప్రసిద్ధమైన వంశదృశ్యాంతాన్ని అంతటావచ్చే అపవాదుల రక్షిస్తూన్న నావల్ల శత్రువుచేతులలోనుంచి నిన్ను జయించడము జరిగింది. సంజేహించదగిన చరిత్ర్యంగల నీవు నాయెదటనిలిచి ఉన్నావు; ఈ పదిదిక్కులా నాకు నీతో

ప్రయోజనంలేదు. మంచికులంలోపుట్టిన ఏపురుషుడు పరగృహంలో ఉన్న స్త్రీని తిరిగి తీసుకుంటాడు? రావణుడితోడవల్ల భ్రష్టవయి అతని దుర్మార్గపుణ్ణుల మాపులకు గురిఅయిన నిన్ను తేజస్సుగల ఏపురుషుడు తిరిగి తీసుకుంటాడు? గొప్పకులాన్ని చెప్పుకుంటూ నిన్ను నేను తిరిగి ఎట్లా తీసుకుంటాను? నాకీర్తి నేను తిరిగి సంపాదించుకున్నాను. అందుకోసమే నిన్ను జయించడం జరిగింది. దివ్యరూపం గలిగి మనోహరురాలవై, ఇంటిలోఉన్న నిన్నుచూసి రావణుడు చిరకాలం సహించిఉండడు. నీమీద నాకు కోరికలేదు. నిశ్చయమైన బుద్ధితో చెబుతున్నాను. నీవు ఇక్కడనుంచి నీ యిష్టప్రకారం పో, లేదా లక్ష్మణభరతులలో, సుగ్రీవవిభీషణులలో ఎవరివల్లను సుఖముంటే వారిపైన మనస్సుచేసికో' అని, సీత జవాబులో పొరుషంగా పలికినట్టు, తక్కువవాడు తక్కువవారిని అననలసినట్టుగా మాటలన్నాడు. మూర్ఖవంశకీర్తితోనూ, మహాశత్రువును జయించినానన్న ఒల్లమాలినగర్వంతోనూ తలతిరుగుతూవున్న తనకు రావణాంకపరిభ్రష్ట పనికిరాకపోతే పాశ్చాత్యులవచ్చును సరే; కాని లక్ష్మణభరతులనో సుగ్రీవవిభీషణులనో చూసుకోవ్వూడం తమించడానికి వీలులేని నీచపుమాటకాదా! ఇటివంటిధూర్తుణ్ణి అదర్శప్రాయమైన భర్తగా ఎంచడంవల్ల అన్యాయంగా స్త్రీలను ఎంత దిగదీస్తున్నామో, పురుషుల్ని ఎంత పొగరుబోతున్నామో ఇంతకై నా గ్రహించలేకపోతే,

తన ధర్మపత్నియెడల ప్రవాళిప్రాయం దుష్టంగా ఉన్నప్పుడు ధర్మం ముల్లుచూపిన విధానాన్ని ధైర్యంతో అనుసరించిన ఒక మహానుభావుని తార్కాణచరిత్రాన్ని రామునితో పోల్చి చూపుతాను. అష్టనిస్థానంలో ఇస్లాం మతం. స్త్రీలకు కఠినమైన

ఘోషాను మతమే శాసిస్తుంది. అమానులా రాజు, సోరీయా రాణి. ఈ దంపతులు మంచి విద్యావంతులు. నేటి ప్రపంచంలోని ఇతర దేశాల ఔన్నత్యంతో తమదేశం ఏవిధంగానూ పోల్చవీలులేక నిర్విద్యగా, నిస్తేజంగా, బీదగా ఉండడం గ్రహించి, పాశ్చాత్యదేశాల నాగరకవిధానాలను స్వయంగా పరీక్షించివచ్చి తమదేశాన్ని సంస్కరించను పూనుకున్నారు.

తమ దేశస్థులు పురుషులకు వాంఛ కలిగినప్పుడు వారి కామవికారాలకు భోగవస్తువులుగా ఉన్నప్పుడు తప్ప యేవిధంగానూ జీవిస్తూన్న మనుష్యప్రపంచంలో లెక్కకాకుండానూ, దేశానికి యేవిధంగా ఉపయుక్తులు కాకుండానూ ఉండడానికి ఘోషా మూలకౌరణమని గ్రహించి, ఈస్థితిమార్చి తమస్థితిలా ఇతరదేశస్థులకలె విద్యావతులూ దేశసేవకులూ, స్వతంత్రులూ కావడానికి మొదటి మెట్టుగా సోరీయా రాణి తానే ముందుగా మునుగు తీసివేసింది.

మతం మూర్ఖతలో పట్టుబడి, ప్రపంచంపొందుతూన్న పరిణామంలో పెనకబడిపోతూన్నామని అయినా గ్రహించలేక, ఇతర మతాలతోనూ, ఇతరజాతులతోనూ, తమజాతినీ తమదేశస్థితిని పోల్చిచూసుకోలేకుండా ఉన్న ప్రజాబాహుళ్యం అమానుల్లావద్దకు వచ్చి, 'మతవిరుద్ధంగా సోరీయా ఘోషాను తొలగించి కీలంచెడినస్త్రీ' అయినది, కనుక మీరు ఆమెను విడిచివెట్టవలసింది' అని కోరుకున్నారు.

ఒక్క చాకలితోటనే కాదు. ప్రజాబాహుళ్యంలో ఈ కల్లోలం కలిగింది. అయినా అమానుల్లా రామునివలె స్వార్థం ఎంచలేదు. తన పేరుప్రతిష్ఠలకోసం ఆలోచించలేదు. ధర్మం ఎటు వేలుచూపితే

అటు శుద్ధాంతశ్రవణను సాగించి పలికాడు, “సోనీయా నాధర్మపత్ని. ఈప్రపంచంలో ధర్మజీవితంలో కలిగే కష్టనిష్ఠురాలనూ ముఖదుఃఖాలనూ భాగస్వాములుగా పంచుకుందామనే శపథమేకదా వివాహం. ఆ ధర్మబంధానికి కట్టుబడతాను. ఆమె పతివ్రత, నేను పత్నీవ్రతుడను. దేశం మేలను కోరే రాణి చేయవలసిన సంస్కారమే ఆది. నా ఆశయంకూడా అదే. ఆమె చేసింది వినిధంగానూ దోషం నాదు. ఆమె పక్షాన్ని నిలుస్తాను; రాజ్యాన్ని త్యజించిపోయినా సరే”

అని తన నిశ్చితాన్ని ప్రజలకు తెలియబరిచాడు. అంతేకాని రాజ్యంకోసమూ, ప్రజల సద్భావంకోసమూ కక్కుర్తిపడి ఆమెయెడ అన్యాయంగా ప్రవర్తించలేదు. పోనీ అమానుల్లా ప్రజలను ప్రేమించని ప్రభువా? చూడండి: తిరగబడిన ప్రజలను అణిచి పాలన సాగించ వచ్చునని మంత్రులూ మిత్రులూ సలహాలను యిచ్చారు. కాని అమానుల్లా ఆంగీకరించలేదు. పైగా ‘నాప్రజలలో నేను యుద్ధంచేయను. నాప్రజలలో ఒక్కరిప్రాణమైనా సరే నావల్లను పోకూడదు. నాసద్భావం అర్థమయ్యే జ్ఞానం కలగగలందులకు నాస్వార్థాన్ని ఎంచకుండా రాజ్యాన్ని వారికే విడిచిపెట్టి బలీపోతాను’ అని సింహాసనం దిగి భార్యతోనూ తన సంతానంతోనూ పరదేశవాసి అయిపోయినాడు.

అమానుల్లా రాములను పోల్చి చూపడంలో నాఉద్దేశం ఇది : ప్రేమించిన స్త్రీయెడల పురుషుడు ప్రవర్తించవలసిన విధంలో ఉత్తమ విధానం చూపించి అమానుల్లా పురుషుని గౌరవాన్నీ స్త్రీగౌరవాన్నీ నిలిపి, ప్రేమఉత్కృష్టతకు దృష్టాంతముగా అయినాడు. ఇటువంటి పురుషుల్ని స్త్రీలు గౌరవించగలరు.

ఇటువంటి పురుషులవల్లనే వారిని చెట్టుబట్టిన శ్రీలగారవం నిలు
 నుంది. అంత ఉత్తమురాలూ, సాధ్వీతయిన నీతను, ఒక చాకలి
 మాటుకు ప్రజల అభిప్రాయంకోసం ఇల్లు పెడలనడచినక్కారయి ఉత్తమ
 పురుషుడుగానే యెంచి, ఇటువంటిభరల దౌర్జన్యాలకు లొంగి నీత
 వంటిభార్యగా కావడం పరివ్రతాలక్షణమని తేల్చడంలో హిందూ
 సంఘంలోని శ్రీలను అమానుషంగా, నిరీకంగా, భరదుండగాలకూ
 నైచ్యాలకూ వెన్నెముకబలం లేకుండా లొంగిపోవలసిన చచ్చులగుగా
 చేసివేస్తున్నాము. ఇందువల్లను హిందూసంఘములోని శ్రీ మానుషం
 నీరసపడిపోయి దానిసగా తయారవుతూవుంది.

భర్త ఏలన్యాయం చేసినా లోలోపలనే కన్నీళ్లు కుక్కుకుంటూ,
 భర్త యెంతఅన్యాయంగా ప్రవర్తిస్తున్నా దిద్దనైనా అధికారం
 లేక, భర్త తనను నీచత్వంలోనికి దిగలాడతూంటే లోపలను హృద
 యం తిరగబడుతూన్నప్పటికీ దానిని జోకొట్టి ఆ నీచత్వంలోనికి తానూ
 కిక్కురుమనకుండా దిగుతూ, అశను తనజీవితాన్ని యెంత యేన్యాయం
 గానూ దుర్భరంగానూ చేస్తూన్నప్పటికీ ఇకముందుకూడా ప్రజన్య
 లోనూ ఈభర్తే ఘట్టిగా మూడేసిముళ్లు వేస్తూఉండగలెని నిత్యప్రా
 ర్థనలుచేస్తూ, లోపల కుల్లిపోతూకన్నా పెకిమాత్రం యే వ్యతిరేక
 భావాన్నీ వ్యక్తపరచకుండా ఉండే అద్భుత పరివ్రతానూత్రాన్ని ఈ
 'నీతవంటిభార్య'లో ఇమిడ్చివుంచి అవర్భంగా చూపకపోతే హిందూ
 సంఘంలోని శ్రీలు ఈశాటి దుర్దశలోనికి వచ్చిఉండరు.

'రామరాజ్య' మనీ, 'నీతవంటిభార్య' అనీ వీటిని నిత్యలక్ష్యాలుగా
 చూపుతూ, అందువల్లను కలిగే లోపాలనూ ప్రమాదాలనూ సంఘం
 గుర్తించకుండా ఉండడం ఈ వ్రాతకు ఇంకొక కారణం.

8 'ఎంత సానుభూతి ఉన్నా తనను ప్రేమించిన పరపురుషునితో
 స్నేహంగా ప్రవర్తించడమూ, ఏ అవస్థలో ఉన్నప్పటికీ అతని శిరస్సు
 తనతోడమీద పెట్టుకోవడమూ సీతపవిత్రతకు లోపంకదా?' అన్న
 ఆక్షేపణను తర్కించుతాను:

పరపురుషునితో స్నేహంగా ప్రవర్తించడం పవిత్రతకు లోపమని
 ఎందుకు ఎంచవలెను? నీతి ధర్మం సహచారం అనేవి అందరకూ
 సమానాలే. వ్యక్తులనుబట్టి వీటికి మార్పు రారాదుకదా!

అయినప్పటికీ సంఘం తాను యేర్పాటుచేసిన ప్రకారం వ్యక్తు
 ల్ని నడపడానికి నీతినీ, ధర్మాన్నీకూడా అనేకవిధాలుగా నిర్ణయిం
 చింది. ఈ యేర్పాటులో స్త్రీలకు ఒకనీతి, పురుషులకు ఒకనీతి అయి
 నవి. మగవారికి తప్పుకానివి అనేకం స్త్రీలపట్ల పరమదూష్యాలుగా
 మారినవి.

ఈసీతికి రామాయణం ఎంతవరకూ తోడ్పడుతూన్నది? యుద్ధానం
 తరం విస్మయంతోనూ, సంతోషంతోనూ, స్నేహంతోనూ మిళిత
 మైన ముఖమండ్రతో సీత ప్రథమసందర్శనానికి రాగా, మండిపడి
 రావణుని అంశంవల్ల భవ్యవైన నిన్ను ఏపురుషుడు అగీకరిస్తాడు, అని
 నిందించి, నీయిష్టమైనట్లుగా పొమ్మన్నాడు. శల్యాలవంటి ఈమాటలకు,

ప్రవిశ స్తీవ గాత్రాణి స్వాస్థ్యేవ జనకాత్మజా
 వాక్చ లైశ్చైస్సశత్యైర భృశ మక్రూణ్యచరయత్.
 కిం మా మసదృశంవాక్య మీదృశం శ్రోత్రదారుణమ్
 రూక్షం శ్రావయసే వీర ప్రాకృతః ప్రాకృతా మివ.

న తథాస్మి మహాబాహూ యథా త్వ వవగచ్ఛసి
 ప్రత్యయం గచ్ఛ మే యేన చారిత్రేణైవతే శపే.
 యద్యహం గాత్రసంస్పర్శం గతాస్మి వివశా ప్రభో
 కామకారో న మే తత్ర దైవం త త్రాపరాధ్యతి.
 మదధీనం తు య త స్మేహృదయం త్వయి ఐర తే
 పరాధీ నేషు గాత్రేషు కిం కరిష్యా మ్యుశ్వరాశి
 సహసంవృద్ధభావాచ్చ సంసర్గేణచ మానద
 యద్యహం తే నవిజ్ఞాతా మాతా తేనాస్మి శాశ్వతమ్.
 ప్రేషితస్తే యదావీహో హనూమా నవలొకకః,
 లక్ష్మణానైహం త్వయా వీర కిం తదా న విస్మితా ?
 ప్రత్యక్షం వానరేంద్రస్య తద్వాక్యసమనంతమ్,
 త్వయా సంత్యక్తయా వీర త్యక్తం స్యాజ్జీవితం మయా.
 నవృథా తే శ్రమోఽయం స్యా త్సంశయేన్యస్య జీవితమ్,
 సుహృజ్జనపరిక్షేహో నచాయం నిష్ఫల స్తర.
 త్వయాతు నరకాన్దూల క్రోధమేవానువ రతా
 లఘునేన మనుష్యేణ శ్రీత్వ పేవ పురస్కృతమ్.
 పృథక్ శ్రీణాంప్రచారేణ జాతిం తాం పరిశిక్ష్కానే
 పరిత్యజేయం శక్ష్మాంతు యది తేఽహం పరీక్షితా.
 అపదేశేన జనకా న్నోత్పత్తి ర్వనుధాతలాత్,
 మమవృత్తంచ వృత్తజ్ఞ బహులే నపురస్కృతమ్.
 అప్రీతస్య గుణై ర్భర్తు స్త్వక్తౌచ జనసంసది.
 యాతుమా మే గతిర్గుణం ప్రవేశ్యే హవ్యవాహనమ్.

యుద్ధ కాండ 119 సర్గ

తన ఆవయవాలలోనికీ తాను 'పవేళించేటట్టుగా' సిగ్గుపడిపోతూ
కన్నీరుకారుతూ అన్నజవాబు చూడండి:

'ఇటువంటి కర్ణకశోరమైన సాటిలేని వాక్యాలను తక్కువవాడు
తక్కువవారిని అన్నట్టు అంటున్నావు. నీవు నన్ను ఎటువంటిది అను
కుంటున్నావో అటువంటిదానను కాను నేను. నా చారిత్రాన్ని
బట్టి అయినా నన్ను ఒట్టువేసుకుంటాను. ఏ కారణంవల్ల రావణుని
స్పర్శ పొందానో అందులో నాకోరిక యేమీ లేదు; కేవలం దైవమే
అపరాధం పొందుతున్నాడు. శరీరము నా స్వాధీనమని దున్నప్పుడు
నావృద్ధయము నీయందే లగ్నము, ఆవయవాలు పరాధీనములైనప్పుడు
ఏమి చేయగలను? ఇన్నాల్లాకాపురంలో నా శీలాన్ని నీవు గ్రహించక
పోతే కాశ్యపంగా నశించాను. లంకలో ఉన్న నన్ను చూడడానికి
వాసుమంతుణి ఎప్పుడు పంపించావో అప్పుడే నన్ను విడిచిపెట్టకపో
యావా? విడిచిపెట్టినట్టు అప్పుడే కబురుచేసే నా ఆతం నేను చూసు
కుందునే. ఎందుకు ఇందరు స్నేహితులకు ప్రయాసా, నీ ప్రాణాలకు
అపాయనూ కల్పించుకున్నావు ఈమాత్రానికి? కోపాన్నే అనుస
రిస్తూ నీచపుమనుష్యునివలె శ్రీత్వాన్నే పురస్కరించుకుంటున్నావు.
-అంటే ఆడవారు అన్నంతమాత్రాన్నే అనుమానించే నీచపు మనుష్యు
నివలె అయినావు- శ్రీ అన్నంతమాత్రాన శ్రీ జాతిసే శంకిస్తు
న్నావు...

ఆ శ్రీత్వాన్నే పురస్కరించుకుంటున్నావు కాని నా వంకాన్నీ
నాచారిత్రాన్నీ ఆలోచించకపోతున్నావు. ఈ జనులముందు భర్త
విడిచిన నేను నాకు యోగ్యమైన గతిఅయిన అగ్నిహోత్రాన్ని

పోందుతాను'. అనడమే చాలునని 'సరే' అన్నట్టు రాముడు లక్ష్మణుని కి సాంజ్జు చేశాడు. లక్ష్మణుడు నిప్పు రగిల్చాడు. అగ్నిప్రవేశం ఆమె చేసి నిర్మలతేజస్సుతో అగ్నిలోనుంచి బయటకు రాగలిగింది.

ఈవిధంగా పవిత్రతను వ్యక్తపరుచుకున్న సీతను ఆయోధ్యచేరిన తరువాత ఈ ఆదర్శపురుషుడు ఏవిధంగా మన్నించినదీ ఇదివరకే పరిశీలించాను. చాకలితోటను అపవాదు ప్రారంభంకాగానే అగ్నిప్రవేశం 'ఓన్స్మార్' అన్నాడు. కాని ఆత్మాభిమానమున్న సీత అంగీకరించలేదు.

అప్పుడు లక్ష్మణునితో రహస్యంగా మాట్లాడి దొంగయేర్పాటు చేశాడు. అడివికి పికారుఅని వంకపెట్టి తీసుకువెళ్ళి లక్ష్మణుడు ఆమెను విడిచిపెట్టివేశాడు. ఎందుచేతను ఈదౌర్జన్యమూ అన్యాయమూ? సీత స్త్రీ కనుక. ఏ సంశయానికి అవకాశం కలిగినా స్త్రీ తన పవిత్రతను 'అపీల్' లేని భర్త 'సుప్రీమ్ కోర్టు' లో నిరారణచేసుకుంటూ ఉండాలి. అంతేకాదు ఆ 'చీఫ్ జస్టిస్' ప్రజలయెడర నీ పవిత్రతను రుజువుచేసుకుంటేనే గాని నిన్ను తిరిగి అంగీకరించడము వీలుకాదు. అని 'జడ్జిమెంట్' చెబితే ఆమె ఏవిధంగానో ప్రజల సద్భావాన్ని తిరిగి సంహించుకోవాలి. ప్రజాభిప్రాయానికి భార్యాభర్తల కాపురానికి సంబంధం ఏమిటి? అంటే సంఘంలో స్త్రీ ఒక క్యక్టి కాదు. అందుచేత ఆమెఖ్యాతీ ఆమెఅపఖ్యాతీ ఆమెకు కావు. 'ఫలానివాడి భార్య' అనేకదా ఆమెపరువంతా. అందుచేత ఫలానివాడిభార్య ఇటువంటిది అనే అపఖ్యాతి ఆ భర్తకు రాకుండా ఉండాలి. చాకలి

అయినా చనికగా ఒకమాట అనడానికి వీలుకానంత జాగ్రత్తగా
 స్త్రీమాత్రం ఉండాలి. స్త్రీలకు రామాయణం కల్పించిన వింతసిథి ఇది.

న్యాయాన్ని నిష్పక్షికంగా ఎంచవలెనంటే నీతిఅనేది అందరకూ
 సమాన మవుతుంది గదా! ఇదంతా పురుషులకూ సమానంగా వర్తిస్తుంది
 అనిమాత్రం అంగీకరిస్తే, నేనొక ప్రశ్న వేస్తాను: రాముణ్ణి శూర్పణఖ
 ప్రేమించింది. అతన్ని పొందడానికి అనేకయత్నాలు చేసింది. ఇది
 ఒకటి. రెండు, సీతాపహరణం అయిన తరువాత రాముడు విరహంలో
 గడిపాడు జీవితం. ఇటువంటిస్థితిలో ఉన్నవాడు అనవసరంగా అన్న
 దమ్ములపోట్లాటలో కలిగించుకుని అన్యాయంగా వాలిని చంపి తారను
 సుగ్రీవుడికి దానంచేశాడు. రెండుచేతులు మారడానికి ఏ అధ్యంతరమూ
 పెట్టని ఆమెవిషయంలో అనవసరంగా కలిగించుకున్నాడుగదా!
 ఈ రెండువృత్తాంతాలలోనూ, అతడు పవిత్రంగానే ఉన్నాడు అని
 నమ్మకం నిర్ధారణకోసం రాముడుగూడా అగ్నిప్రవేశం ఒక్కసారి
 చేశాడూడదా? అంటే, రాముడు మగవాడు, మగవాడిపవిత్రత చెడ
 డం ఏమిటి? అనే అతిన్యాయమైన జవాబు వస్తుంది.

ఈ విధంగా నీతిని పురుషులకు ఒకటి, స్త్రీలకు ఇంకొకటి అని
 రెండువిధాలుగా విభజించడంలో తయారైన ప్రమాణగ్రంథాలను
 బట్టి హిందూస్త్రీ అన్యాయస్థితిలో పడిపోయింది. ఈ అద్భుతగ్రంథాలు
 స్త్రీని ఈవిధంగా దిగదీయడానికి కల్పించిన కల్పన ఎటువంటిది?
 స్త్రీ, హృదయం ఆత్మా లేని శరీరం. అందుచేతనే 'ఆమె' భార్య అనగా
 భరింపబడేది ఔతుంది. మగవాడు మీసంమీద చేయివేసి, భర్త అనగా
 భరించేవాడు ఔతాడు. ఆమెఆదాయాన్ని భోంచేస్తూబ్రతుకుతూన్నా

సరే. కేవలం శబ్దంచేతకూడా భరించేవాడు మౌతున్నాడు గనుక ఆమె నీతిని, ఆమె ధర్మాన్ని, ఆమె ప్రవర్తనను తనజీవితానికి, తన భార్యికి, తనసుఖానికి సరిపోయేటట్టుగా తాను నిర్ణయిస్తాడు. హృదయం, ఆత్మా లేనిదికనుక, తన ప్రశంస తనకు కౌరానివస్తువుగా మారుతుంది భార్య. వస్తువు తననీతిని తాను నిర్ణయించలేదుకదా! అందుచేత వస్తువులకు సంబంధించిన నీతిని అనుభవించేవారు నిర్ణయిస్తారు. కేవలం వస్తువుకంటేది అయినది కనుక, స్త్రీ, తననీతిని తాను నిర్ణయించుకోలేదు. తమనీతిని తాము నిర్ణయించుకోలేనివారికి స్వేచ్ఛ పనికిరాదు. పరపురుషుడితో స్నేహంగా ఉండగలిగే స్వేచ్ఛ, నీతిబాహ్య మారుందిగదా స్త్రీకి.

తననడవడిని నీతికి దిద్దగలిగిన శక్తి స్త్రీకూడా ఉన్నది. ఆమెకూ ఆత్మా హృదయం ఉన్నవి అని అంగీకరిస్తే ఒకచిహ్నువున్నది. ఆత్మను అంగీకరిస్తే వ్యక్తిత్వం కలుగుతుంది. వ్యక్తిత్వం ఉంటే కర్మాధికారం కలుగుతుంది. కర్మాధికారం ఉంటే తనచేష్టలకు తాను తనకే బాధ్యురాలవుతుంది. తనకు తానే బాధ్యత కలిగి ఉండడమే స్వాతంత్ర్యం. ఈరహస్యాన్ని గ్రహించిన జాగ్రత్తగల హిందూధర్మాత్ములు 'స్త్రీకి ఆత్మలేదు.' అనే ఒక్క చిన్న నూత్రంతో ఆమెసమస్తాన్ని సరిపెట్టివేశారు.

ఈ కావ్యంలోని సీత తనధర్మాన్ని తననీతిని అడుగడుగునా తానే నిర్ణయించుకుని శీలం నిలబెట్టుకోగల వ్యక్తిత్వమున్నస్త్రీ అయింది. అందుచేతనే పరపురుషుడితో స్నేహంగా ప్రవర్తించగలిగింది. రాముడు అన్యాయంగా ఆతనికీర్తికోసం పెట్టినబాధలూ అవమానాలూ సహించి, భర్తడుండగాలకు చచ్చుగా లొంగినట్టూ, ఆ విధంగా

లొంగడమే పాతివ్రత్య మన్నట్టూ ఎంచనంతమాత్రాన ఈ ఆశోకం లోని నీతి ఉత్తమస్త్రి కాకపోవడంలేదు.

ఇంతకూ అసలు వార్మీకిరామాయణంలోని నీతి రాముడి అన్యాయ ప్రవర్తనలకు ఎంతమానుషంగా ఆతనే సిగ్గుపడేటట్టుగా ప్రవర్తించి నదో ఇదివరకు తర్కించినభాగాలుకాక, నీతి నిర్యాణాన్ని గురించి తర్కించుకుంటే బోధపడుతుంది. ఆమె నిర్యాణం ఆఖర్ని నిజమైన రామాయణకథలో విశదంచేస్తాను.

ఇక, 'రావణునితల తొడమీదను పెట్టుకోవడంవల్ల నీతిపవిత్రత చెడిపోలేదా?' అన్న సందేహాన్ని తర్కించుతాను: రావణుడు తనను ప్రేమించి బాధపడి తనకోసం నాశనంకాను సిద్ధపడినవాడు. అస్థితిలో పాదాలకడి మూర్ఛపడిపోయాడు. అటువంటి అవస్థలో అతిన్ని ఆదరించడం తప్పుకాదు సరేగాదా, ఆదరించకపోవడం లోపంగా కూడా గణన కావలసివుంటుంది.

సాంఘిక నియమాలకు మానసిక బానిస లయిపోయిన దురదృష్ట వంతులకు కూడా కష్టానికి అదుకునే ఆశ్రుత స్వాభావికం. ఒక అప్పు శ్యుడనుకునేవాడు ప్రాణాపాయస్థితిలో ఉన్నాడు అనుకుందాము; చూస్తూఉన్న సనాతన బ్రాహ్మడి హృదయమూ సహజంగా సహాయానికే ఈడుస్తుంది మొదట. కాని, ఉత్తమమానవత్వాన్ని దహనం చేసి దౌర్భాగ్యత స్వార్థానికి ఊత అయిన బ్రాహ్మణఊహ పెంతునే వెనుకకు లాగివేస్తుంది. సహజమానవత్వాన్ని దిగలాగే స్వార్థపు రెండవ ఊహలలో అధిక్ష్ణి అనుకుని భ్రమపడేవాడేకాని ప్రేవిధంగా సనాతనబ్రాహ్మడుకాలేదు. సహజమైన మానవత్వాన్ని ఖానీచేసే ఈ

సితి న్యాయములు గర్హించవలసిందేకదా! మానవసహజమైన ఆద
రాన్ని పాడుచేసుకున్న ఆటవంటి వృద్ధయమే ఆత్రుతను పొందు
తుంది అని అంగీకరించినప్పుడు, ఉత్తమమానవత్వాన్ని నీరుకల్లీకాని
క్షీరంగానే కాపాడుకున్నవృద్ధయం ఆలోచన లేకుండా సహాయా
నికి దూకుతుంది. అందులోనూ శ్రీ లెగబడి ఆదరణకు పూనుకుం
టుంది. దీనిని గ్రహించగలిగినవారికి సీతప్రవర్తన ప్రశ్నార్థంకాదు
గదా, ప్రశంసనీయంకూడా ఖౌతుంది.

ఈసితిని అంగీకరించినప్పటికీ 'పరిపురుషుణ్ణి స్మరించవచ్చునా?'
అనేప్రశ్న ఉద్భవిస్తుంది. దీనికి జబాబుచెబుతాను: ప్రాచ్యజాతులను
[ఈనాటి జపానుతప్ప ఇతరజాతులను] ఒకవిధమైన దుస్థితికి తెచ్చింది
స్వర్కభయం. ఏవిధంగానంటే, ప్రతిపురుషుడిస్వర్కా ఒక్కఉద్రే
కాన్నే కలిగిస్తూఉన్నది అనే అర్థం కనిపిస్తూంది స్వర్కకు శ్రీలు
భయపడేటట్టుచేయడం. తగిన శీలమూ, నిగ్రహమూ, కలిగినభర్త
సహితం ఒక్కసమయంలోతప్ప ఇంకప్పుడూ ఆదృష్టిగా కనిపడకుండా
ఉంటే కలిగే ఆరోగ్యానికి భిన్నంగా ఈస్వర్కకు ఇంత ప్రాముఖ్యత
కల్పించడం. దీనివల్ల ప్రాచ్యసంఘాలలో కలిగినమార్పు చూడండి!
ఎదిగినకుమారుణ్ణి తలిగాని, ఎదిగిన చెల్లెలిని అన్నగాని స్మరించడానికి
కాగిలించుకోడానికి సాహసించలేకున్నారు. అంటే, మితిమీరజేసిన
ఈస్వర్క సహజమైన మాతృత్వాన్నీ భ్రాతృత్వాన్నీ ఒక దుర్భరమైన
రూపానికి మార్చివేస్తూఉన్నది అన్నమాట. ఇది ఎంతసిగ్గుపడవలసినవిష
యం! తాను ప్రేమించినవారు ఒకకోర్కెతో తనను స్పృశించినప్పుడు
తప్ప ఏ ఇతరస్వర్కకూ శరీరం స్పృశించకుండా చేయగలిగినప్పుడు
మన నైతికజీవితాన్ని ఎంత వృద్ధిపరచినవార మవుతాము!

ఇది అంగీకారమైనా సాధ్యమా? అనిపించుతుంది. ఎందుకు సాధ్యంకాదు? ఏదిదుస్సాధ్యం చేస్తామా దానికై మోహపడడం మానవస్వభావం. ఇందుకు తార్కాణాలు చూపుతాను.

1 తెల్లవారిలో ఒక వింతప్రకృతి ఉండేది: కాళ్లు ఏభాగమూ కనబడకుండా మేజేళ్లు తొడుగు కోవడం వారిలో స్త్రీలకూ పురుషులకూ అభ్యాసం. నిరంతరమూ పొటించడంవల్ల ఈ అభ్యాసం మర్యాదగా మారింది. చివరకు ఏస్థితి వచ్చినదంటే: మేజేళ్లు లేకుండా నగ్నంగా మడమకీలలు కనిపిస్తే వారికి రతిఉద్రేకం కలిగేది. మడమకీలలుకూ ఈ ఉద్రేకానికీ ఏమిసంబంధం అని బుద్ధిమంతులు ఆలోచిస్తే సంఘనియమాలవల్ల మానవప్రకృతిని ఎంత నీచతకు దింపగలమో విశదమౌతుంది.

2 మళయాలదేశంలోని స్త్రీలు రవికలు తొడగడం పట్టింపుకాదు. వారివక్షాలు నగ్నంగానే ఉంటవి. ఆ దృశ్యం అక్కడి పురుషులకు వికృతం కావడంలేదు.

3 దృష్టివంటిదే స్పర్శకూడా. పాశ్చాత్యులు, స్త్రీలూ పురుషులూ స్పర్శకు ఏవిధంగానూ ప్రాచుఖ్యతను కల్పించుకోలేదు. స్త్రీలు ఏవికారాన్నీ పొందకుండా ఏపురుషులతోనైనా కలిసికూర్చుంటారు, ప్రయాణాలు చేస్తారు. వారిని ముట్టుకుంటారు, ఈ దేశస్త్రీలు నాడిలిపోవలసిందేగదా అంతటి ధైర్యసాహసాలకు.

మనస్త్రీలను పరపురుషుడిస్పర్శ మనస్సునీ నీతిని ఇంత కలవరపెట్టేటట్టు చేయడంవల్ల సాంఘికంగా స్త్రీస్థితి అన్యాయమైపోయింది. స్త్రీ పురుష బాంధవ్యంలో పంచేంద్రియాలూ ఒక్క ఉద్రేకానికే

కారణభూతంగా భావించడంవల్లనూ, స్పర్శకు ఇన్నివిధాల లొంగి పోవడంవల్లనూ స్త్రీల స్వాతంత్ర్యాలు కట్టుబడిపోయినై.

స్పర్శా మానసికవికారమూ సన్నిహితం. ప్రతిస్పర్శా మానసిక వికారాన్ని కల్పించినప్పుడు ఆ వ్యక్తినీతి కళ్ళెలమవుతుంది. మానసిక వికారం కలిగినప్పుడు స్పర్శనుఖం అనుభవవేద్యంకావడం ఉత్తమమవుతుంది. అంటే స్పర్శకు మానసికవికారాన్ని లొంగదీసినవారు ఏవ్యామాతారు. మానసికవికారానికి స్పర్శను లొంగదీయగలిగినవారు నైతికంగా ఉత్తమస్థితిని పొందినవారు జౌతారు.

స్త్రీ, కేవలం శరీరమే కాదు. ఆమెకూ హృదయం ఉన్నది. ఆత్మ ఉన్నది. శరీరానికి సంబంధించినది స్పర్శ. హృదయానికి సంబంధించినది కామం. ఆత్మకు సంబంధించినది ఆధ్యాత్మికజిజ్ఞాస. స్పర్శకు కామాన్నీ, కామానికి ఆధ్యాత్మికతనూ లొంగదీసిన వ్యక్తిగాని. జాతిగాని నైతికంగా అధమస్థితిలో ఉన్నట్టు ఎంచక తప్పదు.

రోగ కారణంకానిస్పర్శ శరీరపవిత్రతను బాధించలేదు. మానసిక వికారాన్ని కల్పించని స్పర్శను శరీరం పాటించనక్కరలేదు. అప్పుడు మానసికపవిత్రతకు బాధలేదు. స్త్రీ కేవలం శరీరమే కాకుండానూ ప్రతిస్పర్శకూ ఆమెమనస్సు కలకరపడే అసహ్యస్థితిలో ఆమె లేకుండాను ఉంటే, స్పర్శవల్లను ఆమె పవిత్రత ఏవిధంగానూ భగ్నం కాదు. ఇది సత్యమైతే ఆమె పరపురుషుల స్పర్శకు భయపడి సంచరించవలసిన అగత్యం లేదు. ఈకారణాలను గ్రహించి ఈఅశోకం లోని సీతను అర్థంచేసికోగలిగితే ఆమెప్రవర్తన ఉత్తమంగానే కనిపిస్తుంది.

ఈ కౌవ్యాన్ని గురించి నాలుగుమాటలు: స్వయంవరమూ, అమందు
 గామరావణులు నీతను కలుసుకోవడమూ; రావణుడు నీతారాములను
 లంకకు ఆహ్వానించడమూ; శబరికథ కొంచెం ముందుగా రప్పించ
 డమూ వాల్మీకి కావ్యంలో లేనివి. ఈ కల్పనలవల్ల కౌవ్యపోషణకు
 ఎక్కువ ప్రయోజనం కలిగింది అనిపిస్తే అదే సమర్థిస్తుంది ఆ మార్పు
 లను. ఇంతకన్నా ముఖ్యం, రామాయణాలకు విరుద్ధంగా రావణుణ్ణి
 సానుభూతితో చిత్రించడం. ఇందుకు కారణాలు ఇదివరకే తెలియ
 జేశాను. రామాయణక గలవలె రావణుణ్ణి సమర్థించడంలో నేను
 రామునికిగాని, నీతకుగానీ, ఏ లోపాలూ సృష్టించలేదు. పైగా ఈ
 కావ్యంలోని నీతారాములను రామాయణాలలోకన్నా ఉత్తముల
 నుగా, ఎక్కువ గంభీరులుగా, ఉదార స్వభావులుగా, మానవ
 పరిణామంలో ఉత్తమస్థాయిని పొంది సత్యం నిండు లేజస్సును గ్రహిం
 చిన పవిత్రాత్ములనుగా నిర్మించడానికి యత్నించాను.

జీససును గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటిఅని గాంధీజీని అడిగితే,
 ఈ విధంగా జవాబునిచ్చాడు: 'జీససులో చాలా ఉత్కృష్టమైన ఆశ
 యాలు గోచరిస్తవి. వాటిని లక్ష్యలుగా ఎంచుకోవడం మానవజాతికి
 ఉత్తమం. జీససును గురించి నా అభిప్రాయం ఇంతే. జీససు అనే
 వ్యక్తి ఒకప్పుడు ఉన్నాడా లేదా, అతన్ని గురించి వ్రాసిన వ్రాతలు
 నిజమూ, అన్నవిషయాలతో నాకు ఎమాత్రమూ నిమిత్తంలేదు.
 శేషం ఏ పరిశోధనవల్లనైనా బైబిలులోని జీససు కేవలం కల్పన అని తేలి
 నప్పటికీ జీససుకు నేను ఇంతవిలువనూ ఇస్తాను' అన్నాడు. క్రైస్త
 వులకు జీససువలె హిందువులకు రాముడు. రాముడు కేవలం చరిత్ర
 పరించేవారికే సంబంధించినవాడు కాదు. హిందూసంఘజీవితమంతా

అల్లుకున్నవాడు. అంటే హిందూ సంఘం అనేక విషయాలలో
 లక్ష్యంగా చూసుకుంటూంది ఈ చరిత్రను. అందుచేత రామాయణం
 మొదలునేటివరకూ మానవమానసికవికాసం పొందిన పరిణామం
 దృష్టిలో నీతారామరావణుల పరిస్థితులలో చిక్కుబడినవారు ఏవి
 ధంగా ప్రవర్తించడం ఉత్తమమో, రామరావణులవలె రెండు భిన్న
 ఆశయాలకు వైరుధ్యం కలిగినప్పుడు వ్యక్తులు ఏవిధంగా ప్రవర్తించ
 డం న్యాయమాకుందో ఆ విధానాన్ని అవగాహనకై యత్నించాను.
 గాంధీజీ చెప్పినట్లు ఉత్తమఆశయాలుగా ఎంచదగిన దీవితాలు కేవలం
 చరిత్రాత్మకాశేకావు గదా! నాటికి నూతన ఆర్థికల్పనచేయడం నిత్య
 నూతనత్వాన్ని నాటికి అపొదించడమే గదా!

విశోధిస్తే నా సానుభూతిలో గ్రహించేటట్టుగా మానవహృద
 యంలోని దాక్షిణ్యాది మనోతరగుణాలను వినియోగపరిచేటట్టు
 చేయడము, ఉత్తమమానవత్వానికి సరియైనదారిని చూపడంకదా!

అసలుకథ

వార్మీకిరామాయణంలోని కొన్ని ఘట్టాలను బట్టి ఊహిస్తే అసలు
 కథ ఈ విధంగా గోచరిస్తుంది: దశరథుడు శ్రీహోలుడు. ఆయనకు
 365 గురు భార్యలు. కైక ఈ దేశశ్రీకాదు. ఆమె బాహ్యకదేశంలోని
 గిరివ్రజపురంరాజు కుమార్తె. ఇప్పుడు బెలూచ్ ఆఫ్ఘనిస్తానాలలో
 జేరినది ఆరాజ్యం. కైక అనే పేరుకూడా 'కైకాస్' 'కైకోబాద్'
 అనే పేరులకు దగ్గరగా కనబడుతుంది. కైక పరాయి కనుక నేనూ దశ
 రథునికి వలపుభార్య అయింది. రాముణ్ణి పట్టభద్రుణ్ణి చేయబోతే కైక
 ఏ విధంగానూ మారాడలేదు. 'కొని మందర ప్రేరేపించింది. మందర

కైకతో అరణ్యంబచ్చిన దాని. ఆమె ఈవిధంగా ఉపదేశించేసి
వుంటుంది: 'ఈదేశానికి మనం విశాటికీ పరాయివాళ్ళమే. నీవు దశ
రథునికి వలపుభార్యవైనా రాముడు రాజయితే క్రమేణా కాసల్యఅధి
కారి అవుతుంది. ఇకముందు నిన్ను నీ సంతతిని ఈ దేశములు తృణీకరిం
చకమానరు. అందుచేత వివిధంగానైనా రాముణ్ణి తప్పించి భరతునికి
రాజ్యం వచ్చేటట్టు యత్నించు. ఈవిధంగా నీవు చేయకపోతే,

హృష్టాఖలు భవిష్యన్తి రామస్య పరమాః స్త్రీయః
అప్రహృష్టా భవిష్యన్తి న్నుషాస్తే భరతక్షయే.

'రామునిప్రియులైనస్త్రీలు సంతోషిస్తూఉండగా, భరతునిభార్య
లైన నీకోడళ్లు సంతోషంలేకుండా ఉండవలసి వస్తుంది' అని.

మందరతర్కం కైకేయిమనస్సుకు మార్పుతెచ్చింది. కైకపట్టు
నెగ్గింది. దశరథుడు రాముణ్ణి ఎంత ప్రేమించినా ముద్దులభార్యకు
లాంగిపోయాడు. ఇందువల్ల రాముడు రాజ్యభ్రష్టుడైనాడు. ఈపార్త
గిరిప్రజపురంలో తాత గారియింటనున్న భరతునికి తెలియగానే వచ్చాడు.
కాని తల్లిఅభిప్రాయాలతో అంగీకరించలేదు. భరతునిప్రార్థన రాము
డూ వినలేదు. అందుచేతను అరణ్యవాసం సాగింది. రాముడు అనా
ర్యులను జయిస్తూ అర్యదిగ్విజయం ప్రారంభించాడు. రావణునిసంగతి
విని అతన్నీ జయించవలెననే ఆశ రామునికి కలిగి ఉండవచ్చును.
లేకపోతే ఏచిత్రకూటంలోనో నుఖంగాఉండక దక్షిణప్రయాణం
పెట్టుకోవలసిన అవసరమూ, అనవసరంగా రాక్షసలెగలవారి నందరిని
వీలున్నంతవరకూ ఆర్యమునుల అర్ధీలప్రకారం చంపవలసిన అగత్యమూ
కనిపించదు.

లంకాపట్టణం రాజధానిగా రావణుడు దక్షిణదేశాలను పాలిస్తున్నాడు. అతడు మహాబలవంతుడు. అతని రెండుభుజాలు పదిభుజాలతో సమం. అతని ఒక్కమెడ పది మెడలతో సమం. ఇదికాక అతనిలెగ వారు శాస్త్రసాధనతో అనేక యంత్రాలూ విమానాలూ నిర్మించుకుని మహాబలవంతులై అనుభవిస్తున్నారు.

తనవారిని రాముడు అన్యాయంగా బాధిస్తున్నాడన్న సంగతి విని కూడా రావణుడు కలుగజేసికోలేదు. కాని సీత సౌందర్యానికి చక్రి తుడైనాడు. ఆమెను అపహరించాడు. అతిమర్యాదగా ఆమెను గౌరవిస్తూ శరీరవాంఛతో తృప్తిచాలదు నాథర్మపత్నివి కమ్మని బ్రతిమాలుకున్నాడు. ఒకవత్సరం గడువు ఇవ్వు, అన్నది ఆమె. అందుకు అంగీకరించాడు.

ఈలోపున రాముడు వారిని అధర్మంగా చంపి తారనూ రాజ్యాన్నీ గుగ్రీవుడికి ఇచ్చి అవిధంగా వానరసహాయ్యాని కూర్చుకుని లంకప్రవేశించాడు. యుద్ధం సిద్ధమైనప్పుడు రావణుడు తనవారి సలహాను అడిగాడు. 'సీతను రామునికి ఇప్పుడు ఇచ్చివేయడము భయపడి తొంగడమనిపించుకుంటుంది. అవిధానం పనికిరాదు' అని పౌరుషాన్ని పురికొల్పాడు కుంభకర్ణుడు.

విభీషణుడు రావణుని చిన్నతమ్ముడు. లోపలలోపల గోతులు తవ్వే తంత్రగొట్టు. ధర్మాన్ని పురస్కరించుకొన్నట్టు, 'సీతను తుమా పణపూర్వకంగా అర్పించకపోతే రాముడు సర్వనాశనంచేస్తాడు' అని బెదిరించాడు. 'ఇంత పిరికిగా శత్రుపక్షం పలుకుతావా?' అని రావణుడు అంటే, 'రాముడి బాణాలు నీ శరీరాన్ని బాధిస్తూ ఉండగా చూడలేనుకనుక ఈవిధంగా నీక్షేమాన్ని ఎంచి చెప్పుతున్నాను. పోనీ

నీకు ఇష్టంలేకపోలే. నీకే జయమూ శుభమూ చేకూరుగాక అని కోరుతూ నేను ఎక్కడికైనా పోతాను. వ్యతిరేకంగా పలికే నేను లేకుండా నీవు సుఖంగా ఉండు, అని అన్నమీద మహాప్రేమా అభిమానమూ ఉన్నట్టు మాట్లాడి, ఎక్కడికో పోయేటట్టు వంక కల్పించుకుని లంకాపట్టణాన్ని దాటి తిన్నగా రామునిదగ్గరకు చేరుకున్నాడు ఈ ద్రోహి. 'రావణుణ్ణి జయించేమార్గమూ, లంకాపట్టణరహస్యాల్నూ, నీకు చెబుతాను, నన్ను అనుగ్రహించి నీపక్షంలో చేర్చుకో' మ్మని రాముణ్ణి ఆశ్రయించాడు. ఇదికూడా రాక్షసతంత్రం, వీడు మన రహస్యాల్నూ గ్రహించి రావణునికి తెలియజేస్తాడు అంగీకరించడమే సుగ్రీవాదులు అభ్యంతరపెట్టినా దూరదృష్టిగలరాముడు అతన్ని జేరదీశాడు. పైగా అతడు తన బానిస కాగలందులకున్నా తనకు అన్ని రహస్యాల్నూ చెప్పివేయగలందులకున్నా అతనికి ఒక అన్యాయమైన వాగ్దానంచేశాడు: 'రావణుణ్ణి కుటుంబనాశనంజేసి నిన్ను లంకకు రాజును చేస్తాను' అని. ఇందునిమిత్తమే భ్రాతృద్రోహానికి పూనుకున్నాడు కనుక విభీషణుడు రావణుణ్ణి వధించే సూత్రాలన్నీ రామునికి తెలియజేసి సహాయపడ్డాడు. ఈ తంత్రాలవల్లను రాముడు రావణుణ్ణి చంపి జయించాడు.

నీతపైన అనుమానం కలిగి ఆమెను దూషించి పోమ్మన్నాడు. పౌరుషవంతురాలైన నీత ఈ బెదరింపునకు లొంగక నిశితంగా సబబుగా జవాబుచెప్పి తనపనితీరును ప్రకటించుకుంది. ఆమెను అంగీకరించక తప్పిందికాదు రామునికి. దిగ్విజయించేసివచ్చిన నీజరును కోమకులవలె అయోధ్యకురాగానే రాముణ్ణి ప్రజలు సంతోషంతో ఆహ్వానించారు. భరతుడు రాజ్యాన్ని అప్పగించాడు. అంతా సుఖప్రదంగా ఉన్నది.

కాని ఇంతలో ముగియలేదు; రామునిప్రతాపపుకథా, నీత అస్థా
యపుబాధలూ. నీత గర్భవతి అన్నసంగతి తెలిసింది. ప్రజలలో అప
వాదులు బయలుదేరినవి. కారణం: వివాహకాలంనాటికి నీతవయస్సు
8 అని, 12 అని, 18 అని, అభిప్రాయాలు ఉన్నవి. 8 అని అంగీక
రించేమాతాము. వివాహానంతరం తొమ్మిదిసంవత్సరాలు అయోధ్య
లోకాపురం, తరువాత పదమూడేళ్లు వనవాసం, లంకలో ఒక సంవ
త్సరం. ఇంతకాలంలో ఒక్కసారికూడా కలగని గర్భోత్పత్తి కొంత
అపవాదులకు కారణమైఉంటుంది. కేవలం కర్తినే అపేక్షిస్తూ తన
యెడల ఏ అస్థాయానికైనా వెరవని రాముడు, ఈ పరిస్థితులలో
ఏవిధంగా ప్రవర్తిస్తాడో నీత గ్రహించి 'కొంతకాలం మనులత్ర
మాలలో ఉంటాను' అని కోరుకున్నది. రాముడు అంగీకరించక, ప్రజ
లయెదర మళ్ళీ అగ్నిప్రవేశంచేసి పవిత్రత ప్రకటించుకొమ్మన్నాడు.
అపవాదులకు అవకాశం నిజంగా ఉన్నప్పుడు అగ్నిప్రవేశం తానే
కోరి జేసింది; కాని ఈనాటి భర్తప్రవర్తన నీచంగానూ అమానుషం
గానూ తోచింది. అందుచేతను అంగీకరించలేదు. అమెయెదర ఏమీ
చెప్పక రహస్యంగా లక్ష్మణునిద్వారా అమెను అడవులపాలు
చేశాడు.

ఒంటిగా అడవులలో అలాడుతూఉన్న నీతను వాల్మీకి అదరిం
చాడు. వాల్మీకి జనకుని మిత్రుడు. నీతద్వారా కథనంతా విని, అమెకు
న్యాయం జరిగేవిధానం ఆలోచించి, రాముణ్ణి కీర్తిస్తూ నీతపడిన
పొట్లను జుప్పికొన్నూ రామకథను వ్రాసి, లవకుశులకు అకథను నేర్పి
వారితో రాముణ్ణిదర్శించి, కుమారులతో తానూ కథలో ఆభినయించి
ప్రేక్షకులను నీతసరంగా అభిమానులనుగా చేశాడు. వాల్మీకి రామాయణ

రచనకు ఇదే కారణ మనదానికి ఒక ప్రబలమైన ఆధారం కనిపిస్తుంది. వాల్మీకి మహాకవి. ఆయన కథానిర్మాణ అద్భుతమైంది. తనలక్ష్యాల ప్రకారం లోపమున్నది అనడానికివీలులేని భార్యను, భ్రాతను, భృత్యుణ్ణి మిత్రుణ్ణి సీతాలక్షణహనుమద్విభీషణులలో నిర్మించిన వాల్మీకి, రాముని ప్రవర్తనలో ఇదివరలో నేను విమర్శించిన పెద్దలోపాలను, లోపాలుగానే ఎందుకు ఉంచివేయవలెను ? అనే ప్రశ్నకు ఒక్కటే జవాబు కనిపిస్తుంది. రాముడు సీతయెడల తన శాతిన్యాన్ని అవగాహన చేసుకుని ఆమెను తిరిగి అంగీకరించాలి, ఆహ్వానించాలి. ఇది తనరచనకు ప్రధానోద్దేశం, పర్యవసానం. రాముని ప్రవర్తనలోని లోపాలను లుప్తంచేయడంవల్లను ఆయన యెంచిన ప్రయోజనం చెడిపోతుంది. అనుకున్నట్లు రాముడు పశ్చాత్తాపపడి సీతను ఆహ్వానించాడు. ఈ స్వాస్థ్యపరుడైన భర్తతోనూ, ఏ అపవాదుదుర్వాసన ముక్కునకు తగిలినా సంతోషంగా తోకను ఆడించి దానికి నాలుక తగిలించే ప్రజలతోనూ ప్రాణంవిసిగిపోయిన ఆ ఆభిమానవతి, తన పిల్లలభవిష్యత్తు అనుకూలం కావడానికీ, రాముడు తన అన్యాయాన్ని తాను అవగాహన చేసికోడానికీ మాత్రమే ఇంతవరకూ జీవితం ఓపికపట్టి ఉన్నది. అందుచేత సభకు రిప్పించగానే ఆతని కళ్ళయెడరనే జీవితాన్ని అంతంచేసుకుంది.

సీతను రాముడు స్వీకరించేందుకు ఉద్దేశించి వ్రాసినప్పటికీ, వర్ణనలలో అద్భుతమైన కవిత్వపుపోకడలతోనూ, తమ ఆర్యపక్షాన్ని సమర్థించడంలో ధర్మనూత్రాలను ప్రవేశపెట్టడంలోనూ రామాయణానికి మహావిలువను కలిగించాడు వాల్మీకి.

వాల్మీకి సృష్టించిన నీతారాములను చాలామంది ఎరగరు. అర్వ
 ప్రచారంవల్ల ఈ కథకు సంఘంమీద పలుకుబడి పెరుగుతూఉండడం
 గ్రహించి బొద్దులు తమ సూత్రాలకు అనుకూలంగా ఈ కథనే 'దశరథ
 జాతకం' అని వ్రాశారు. ఆ కథలో నీత 'రామునిచెల్లెలు' అన్నారు.
 వాల్మీకి రాముణ్ణి మానవుణ్ణిగానే వర్ణిస్తే, ఎవరోమహానుభావులు 200
 బి. సి. తరువాతను వాల్మీకి కృతిని దిద్ది అపూర్వకల్పనలు దానిలో
 చొప్పించారు. ఇది కృష్ణుడితోపాటు రాముణ్ణి అవతారంచేయడా
 నికి, భారతంలోని 'రామోపాఖ్యానం' తరువాత జరిగినపని. ఈ పని
 పూర్తిచేశారు తరువాత పురాణాలను సృష్టించినవారు. ఈ తరువాత
 రామాయణం అనేకరూపాలు పొంది వాల్మీకికూర్చిన 8,000 అనుష్టు
 ప్పలు 25,000 గా పెరిగింది. అటుపిమ్మట బొద్దులపద్ధతిని అనుస
 రించి బైష్ణవులు రామాయణానికి పంగనామాలు పెట్టి తమ మతానికి
 'పేటెంటు' Patent చేయించుకున్నారు. రాముడిచరిత్రను తెను
 గులో వ్రాసినవా రెవ్వరూ వాల్మీకిని సరిగ్గా అనుసరించలేదు.

రా మా య ణ క థ:

1 ఆదికావ్యం

వాల్మీకికృతం- 8,000 అనుష్టుప్లు- వైద్య సంపాదితం

2 దశరథజాతకం

[శాద్ధులది]

3 రామోపాఖ్యానం

[భారతంలోనిది]

4 పురాణాలలోని రామకథ

[పద్మపురాణం మొదలైనవి]

5 అధ్యాత్మరామాయణం

6 కాళిదాసునాటికో, ఆ తరువాతనో ఇంచుమించుగా

25,000 వరకూ పెరిగిన గ్రంథం

రా మా య ణ వి మ ర్శ కు లు :

వైద్య

వీబర్

మ్యూర్

వీలర్

హాప్కిన్స్

BCI

BC

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA 102B 147
పుస్తకం పేరు	జో 30
తారీఖు	25/10/24
ముందు లెక్క	yes
వెనుక లెక్క	yes
మొత్తం పేజీలు	133
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాష పేజీలు	2, 6, 11, BCI
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	hasini
పేజీలు విడదీసినది	nandini
స్కాన్ చేసినది	Hasareena
పరిశ్ల చేసినది	ROHITH
పేజీలు పరిశూనినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడినది	
తప్పులు	no
పరిస్థితి	good